

Osallisuuden kokemuksia Porkkana- hankkeen tapahtumissa

**Selvitys J-Napin psykososiaalisen palkkiohoitojärjestel-
män pilottihankkeesta**

Heidi Vuorimaa

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2017
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi (AMK), sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Sosiaaliohjaus

Tekijä(t) Vuorimaa, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2017
	Sivumäärä 70	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Osallisuuden kokemuksia Porkkana-hankkeen tapahtumissa Selvitys J-Napin psykososiaalisen palkkiohoitojärjestelmän pilottihankkeesta		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Ketola, Tuija		
Toimeksiantaja(t) Nuorten aikuisten palvelukeskus (J-Nappi)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville J-Napin psykososiaalisen palkkiohoitojärjestelmän pilottihankkeen, Porkkana-hankkeen, tapahtumiin liittyviä osallisuuden kokemuksia. Opinnäytetyössä selvitettiin, millaisia merkityksiä osallisuuden kokemuksilla oli. Toisena tutkimuskysymyksenä kartoitettiin, mitä asiakkaat ajattelivat osallistumisesta vapaa-ajan tapahtumiin sosiaalipalveluiden työntekijöiden kanssa.</p> <p>Opinnäytetyö on luonteeltaan empiirinen, ja siinä hyödynnettiin laadullista tutkimusotetta. Opinnäytetyössä käytettiin fenomenologista haastattelua ja osallistuvaa havainnointia. Aineisto kerättiin yhdellä ryhmähaastattelulla, johon osallistui viisi haastateltavaa ja kahdella yksilöhaastattelulla, joista toinen tehtiin henkilölle, joka ei osallistunut tapahtumiin mahdollisuudesta huolimatta. Lisäksi haastatteluja täydennettiin osallistuvalla havainnoinnilla kesällä 2016 kahdessa tapahtumassa, joissa tehtiin havaintoja asiakkaiden tilankäytöstä, vuorovaikutuksesta ja yleisestä ilmapiiristä. Aineisto sisälsi haastatteluiden litteroinnit ja havainnointikertojen muistiinpanot, jotka analysoitiin teemoittelulla. Haastateltavien kokemusten kuvaamisessa käytettiin suoria lainauksia haastatteluista.</p> <p>Tuloksissa nousi esille asiakkaiden positiiviset kokemukset tapahtumista sekä tapahtumien yhteisöllisyys. Haastateltavat pitivät tapahtumien merkitystä suurena, sillä ne loivat mahdollisuuden sosiaalisille kontakteille, päihitteettömyydelle ja uusille kokemuksille. Tapahtumia kuvailtiin myönteisesti, ja haastateltavat kokivat olleensa osallisia niissä. Osallistuminen tapahtumiin J-Napin työntekijöiden kanssa koettiin mukavana, sillä työntekijät nähtiin enemmänkin kavereina. Haastateltava, joka ei osallistunut tapahtumiin, koki tapahtumien järjestämisen ”paapomisena”. Taustalla oli myös sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja kokemus siitä, että hän ei ollut ansainnut palkitsemista.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) Osallisuus, huono-osaisuus, syrjäytyminen, yhteisöllisyys, palkitseminen, rankaiseminen, kokemus, fenomenologinen tutkimus, osallistuva havainnointi</p>		
Muut tiedot		

Author(s) Vuorimaa, Heidi	Type of publication Bachelor's thesis	Date June 2017 Language of publication:
	Number of pages 70	Permission for web publication: x
Title of publication Inclusion Experiences in the Events of the Carrot-Project Report on J-Nappi's Psychosocial Reward System Pilot Project		
Degree programme Degree programme in Social Services		
Supervisor(s) Ketola, Tuija		
Assigned by Young adult service center (J-Nappi)		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to determine inclusion experiences in the events of J-Nappi's psychosocial reward system pilot project, the Carrot-Project. The thesis determined what sorts of inclusion experiences were significant. As a second research topic, customers' thoughts about participating in leisure events with social service employees were explored.</p> <p>The thesis is empirical in nature and was carried out with a qualitative research approach. The thesis used phenomenological interviews and participatory observation. The data was collected from one group interview, involving five interviewees and two individual interviews, one of which was made to a person who did not attend the events despite the possibility. In addition, the interviews were supplemented with participatory observation in the summer of 2016 in two events, where observations were made of customers' use of space, interaction and general atmosphere. The data consisted of interview transcriptions and observation notes that were analyzed by thematic analysis. In the describing of the interviewees' experiences direct quotations from the interviews were used.</p> <p>The results highlighted customers' positive experiences and communality in the events. The interviewees considered the significance of the events great because they created the opportunity for social contacts, intoxication and new experiences. The events were described positively and the interviewees felt they were included in them. Participating in the events with J-Nappi's employees was thought to be fun, as employees were seen more as friends. The interviewee who did not attend the events perceived the organizing of the events to be "pampering." In the background was also the fear of social situations and the notion that he had not earned a reward.</p>		
Keywords/tags (subjects) Inclusion, deprivation, marginalization, communality, rewarding, punishment, experience, phenomenological research, participant observation		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 J-Nappi ja Porkkana–hanke.....	4
3 Keskeiset käsitteet ja teoreettinen tausta	6
3.1 Osallisuus	6
3.2 Huono-osaisuus ja syrjäytyminen	8
3.3 Rankaiseminen ja palkitseminen	10
3.4 Sosiokulttuurinen innostaminen.....	13
3.5 Yhteisöllisyys	14
4 Opinnäytetyön toteutus	16
4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	17
4.2 Kokemuksen tutkiminen	17
4.3 Fenomenologinen tutkimus.....	18
4.4 Aineistot	21
4.4.1 Haastattelut.....	21
4.4.2 Osallistuva havainnointi	23
4.5 Aineiston analyysimenetelmä.....	24
5 Tulokset	26
5.1 Haastattelujen tulokset.....	26
5.1.1 Osallisuus ja huono-osaisuus	26
5.1.2 Rankaiseminen ja palkitseminen	29
5.1.3 Tapahtumiin osallistuminen	32

	2
5.1.4 Vuorovaikutus tapahtumissa.....	35
5.1.5 Työntekijöiden läsnäolo	37
5.1.6 Tapahtumien jälkeen.....	39
5.1.7 Osallistumisen esteet	42
5.1.8 Osallisuuden ulottuvuudet	45
5.1.9 Haastateltavien elämäntilanne	47
5.2 Osallistuvan havainnoinnin tulokset.....	49
5.2.1 Havainnot kesän päättäjaisistä.....	49
5.2.2 Havainnot lasersodasta ja vankilaseikkailusta	50
6 Pohdinta	51
6.1 Opinnäytetyön luotettavuus.....	53
6.2 Jatkotutkimusehdotelmia	57
Lähteet	58
Liitteet	63
Liite 1. Tutkimuskutsu	63
Liite 2. Haastattelulupa	64
Liite 3. Haastattelurunko	65
Liite 4. Tapahtumakalenteri.....	69
Liite 5. Sarjakuva	70
Kuviot	
Kuvio 1. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina	8
Taulukot	
Taulukko 1. Osallisuuden ulottuvuudet Porkkana-hankkeen tapahtumissa	46

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on selvittää J-Napin psykososiaalisen palkkiohoitojärjestelmä-pilotin, Porkkana-hankkeen, tapahtumiin liittyviä osallisuuden kokemuksia. Osallisuus on hyvin ajankohtainen aihe, joka on esillä niin yhteiskunnallisessa kuin laillisessakin keskustelussa. Esimerkiksi sosiaalihoitolain (L 1301/2014) 1 §:n mukaan lain yhtenä tavoitteena on edistää osallisuutta. Myös sosiaali- ja terveysministeriö on kirjannut Juha Sipilän hallitusohjelman kärkihankkeen ”Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” yhdeksi tavoitteeksi syrjäytymisen estämisen edistämällä osallisuutta. (Kärkihanke: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen – hankesuunnitelma 2016, 4.) Osallisuus on puhutteleva aihe, ja opinnäytetyöntekijänä koin, että siihen on mielenkiintoista pureutua asiakkaiden kokemusten myötä. Porkkana-hanke ja siihen liittyvä palkitseminen on pilottihanke sosiaalipalveluissa, ja aihe on herättänyt mediankin kiinnostuksen. Yleisesti yhteiskunnassa vallitsee ilmapiiri palkittamisen paheksumisesta, joten erilainen ajattelutapa, jossa ei rankaista, on synnyttänyt mielenkiintoa sekä keskustelua.

Idea opinnäytetyön aiheesta tuli esille työharjoitteluni aikana Nuorten aikuisten palvelukeskuksessa, J-Napissa, kevättalvella 2016. J-Nappi on lyhennelmä Nuorten aikuisten palvelukeskuksesta, ja tätä käsitettä käytetään opinnäytetyössä. J-Napissa oli juuri harjoitteluni aikana alkamaisillaan Porkkana-hanke, ja olin harjoitteluni puolesta mukana prosessissa aloittamassa hanketta. J-Napin työyhteisö suunnitteli hankkeen toimintatapoja; mistä asiakas voi saada palkkion, mitä palkkiot voisivat olla, millaisia tapahtumia voitaisiin järjestää kesälle yms. Osallistuin harjoitteluni aikana hankkeen tapahtumien alustaviin kohdepaikka- ja budjettisuunnitelmiin. Eräässä hankkeeseen liittyvässä palaverissa työyhteisö toi esille, että olisi hienoa, jos alan opiskelijoita saataisiin kehittämistyöhön mukaan tekemällä aiheesta opinnäytetöitä tai pro gradu -tutkielmia. Tässä tilanteessa toin esille, että voisin olla kiinnostunut tekemään aiheesta opinnäytetyöni, sillä ajankohta osuu juuri valmistumiseni kynnykselle ja muutenkin olin jo harjoitteluni tiimoilta perehtynyt Porkkana-hankkeeseen. J-Napin työyhteisö suhtautui myönteisesti ideaani.

Opinnäytetyö on osa J-Napin Porkkana-hankkeen muita tutkimuksia. Porkkana-hankkeen yleisinä tavoitteina on vähentää peruuttamattomia asiakaskäyntejä, sitouttaa nuoria toimintaan ja antaa osallisuuden kokemuksia. J-Nappi tekee itse tutkimuksia peruuttamattomista käynneistä ja palkitsemisesta liittyen yksilökäynteihin. Lähdimme siten yhdessä pohtimaan, mikä voisi olla minun työni rajaus. Aiheen rajaus sujui melko mutkattomasti, sillä poissuljin kokonaan yksilökäynteihin liittyvät palkitsemiset, jotta vältetään päällekkäiseltä tutkimiselta. Aiheen rajausta tehdessä pohdin, mihin kysymyksiin halutaan vielä saada vastauksia. Täten opinnäytetyö keskittyi Porkkana-hankkeen tapahtumiin liittyviin osallisuuden kokemuksiin. Tutkimuskysymyksenä selvitettiin, minkälaisia osallisuuden kokemuksia Porkkana-hankkeen tapahtumissa oli. Asiakkailta haluttiin saada yksilöllisiä kokemuksia ja ajatuksia. Opinnäytetyössä hyödynnettiin laadullista tutkimusotetta. Aineisto kerättiin ryhmähaastattelulla, johon osallistui viisi haastateltavaa sekä kahdella yksilöhaastattelulla, joista toinen tehtiin asiakkaalle, joka ei osallistunut tapahtumiin mahdollisuudesta huolimatta. Lisäksi haastatteluja täydennettiin osallistuvalla havainnoinnilla kahdessa kesän 2016 tapahtumassa. Aineisto koostui haastatteluiden litteroinneista ja havainnointikertojen muistiinpanoista.

2 J-Nappi ja Porkkana–hanke

J-Nappi on osa Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityötä ja kuntouttavia palveluita. J-Napin asiakkaita ovat 18–29-vuotiaat jyväskyläläiset nuoret, jotka haluavat ja tarvitsevat välittävää ja pitkäaikaista ohjausta ja tukea. J-Napin työntekijät voivat auttaa muun muassa seuraavissa asioissa: asuminen, raha-tilanne, ihmissuhteet, päihteiden käyttö, mielenterveyteen liittyvät kysymykset, opinnot, työn hankkiminen, arjen pulmat ja rikos- ja riita-asiat. J-Nappi pyrkii mahdollisuuksien mukaan vähentämään muita virastokäyntejä ja sen sijaan kutsumaan yhteistyökumppanit koolle. Tarvittaessa työntekijä voi lähteä myös mukaan eri virastoihin ja palveluihin. Kotikäynnit työparityöskentelyä hyödyntämällä on myös kiinteä osa työtä. J-Napissa työskentelee kolme sosiaalityöntekijää, sosiaaliohjaaja ja psykiatrinen sairaanhoitaja. (Jyväskylän nuorten aikuisten palvelukeskus 2016.) J-Napin toimintaan kuuluu myös erilaisten

ryhmien järjestäminen. Esimerkiksi kerran viikossa J-Napin tiloissa järjestetään hengailuryhmä, jossa voi pelaila konsoli- sekä lautapelejä tai muuten vain viettää vapaa-aikaa, ”hengailleen”. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisussa ”Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta” J-Nappi on mainittu hyvänä käytäntönä nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 31–32).

J-Napissa aloitettiin maaliskuussa 2016 psykososiaaliseen palkkiohoitojärjestelmään perustuva hanke, joka on Suomessa ensimmäinen laatuaan. Sitä kutsutaan arjessa Porkkana-hankkeeksi. Edellä mainittua käsitettä käytetään myös tässä opinnäytetyössä. Hankkeeseen saatiin rahoitus Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitralta, ja hanke kestää 30.6.2017 saakka. Hankkeen tavoitteena on vähentää peruuttamattomia asiakaskäyntejä, sitouttaa nuoria toimintaan, antaa osallisuuden kokemuksia sekä yhteenkuulumisen tunnetta. Hankkeen ideana on, että kun nuori sitoutuu J-Napin asiakaskäynneille ja ryhmiin, hän saa palkkioksi esimerkiksi elokuvalippuja tai lahjakortin. Sitoutuessaan käynneille tulee nuori myös autetuksi ajoissa. Osallistuminen erilaisiin ilmaistapahtumiin on itsessään palkinto. Psykososiaalinen palkkiohoitojärjestelmä on ainutlaatuinen kokeilu Suomessa sosiaalipalveluiden piirissä. J-Napin työntekijöillä on usko siihen, että palkitseminen on tuottavampaa kuin rankaiseminen. He haluavat antaa mahdollisuuksia sellaisiin kokemuksiin, joilla voi olla positiivisia vaikutuksia nuoren arkeen ja hyvinvointiin. (Ei keppeä vaan porkkanaa! 2016.)

Porkkana-hankkeeseen liittyy useampia tutkimuksia. Hankkeen aikana J-Napin työntekijät keräsivät tietoa asiakkailta, ja näistä tehtiin koosteet hankkeen väli- ja loppuraporttiin. Lisäksi peruuttamattomia poisjääntejä verrattiin viime vuoteen, ja tulosten analysoinnin jälkeen on selvillä, onko hankkeella ja palkitsemisella ollut vaikutusta niihin. Minun roolini on selvittää asiakkaiden osallisuuden kokemuksia koskien nimenomaan Porkkana-hankkeen tapahtumia. Kesän 2016 tapahtumia olivat muun muassa tivoli, Särkänniemen-reissu, karting-ajo, lasersota, ratsastus ja koskenlasku. Porkkana-hankkeen tapahtumakalenteri, jonka avulla tapahtumia mainostettiin asiakkaille, löytyy liitteenä 4.

3 Keskeiset käsitteet ja teoreettinen tausta

Opinnäytetyön aiheeseen liittyvät oleellisesti käsitteet osallisuus, huono-osaisuus, syrjäytyminen, rankaiseminen, palkitseminen, sosiokulttuurinen innostaminen ja yhteisöllisyys.

3.1 Osallisuus

Osallisuuden käsite on moniulotteinen ja vaikeasti rajattava. Osallisuus on monitasoinen tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuus. Osallisuus viittaa yhteisöön kuulumiseen ja siihen vaikuttamiseen. Siihen liittyy oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista, mahdollisuus ilmaista mielipiteitä ja vaikuttaa hyvinvointia määrittäviin tekijöihin. Osallisuuteen liittyy kokemuksellinen ja yksilöllinen tunne tai kokemus kuulumisesta yhteisöön tai yhteiskuntaan. Keskeistä osallisuudessa on sitoutuminen, luottamus ja kuulluksi tuleminen. Osallisuuden käänköpuolena voidaan nähdä syrjäytyminen. Tämän takia osallisuuskin pitäisi nähdä prosessina. Osallisuus ja osallisuuden kokemukset ovat aina sidoksissa osallistujan ihmiskäsitykseen, identiteettiin ja sosiaalisiin verkostoihin. Parhaimmillaan osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa omaehtoista toimimista ja vaikuttamista omaa elämää koskevien asioiden kulkuun sekä vastuun ottamista seurauksista. (Syrjäytyminen ja osallisuus 2014; Jämsén & Pyykkönen 2014, 9; Särkelä-Kukko 2014, 34–35.)

Osallisuuden, osallistumisen ja osallistamisen käsitteiden eroavaisuudet on tärkeä ottaa huomioon. Osallistuminen liittyy konkreettisemmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään koskevassa päätöksenteossa. Pelkkä toimintaan osallistuminen ei välttämättä lisää ihmisen osallisuuden kokemusta. Parhaimmillaan osallistuminen voi kuitenkin mahdollistaa ja vahvistaa osallisuutta. (Raivio & Karjalainen 2013, 17.) Osallisuus voidaan kuvata prosessina, jossa kiinnittyminen toimintaan lisää osallisuutta omassa elämässä ja sen hallinnassa, jolloin ulkopuolisuuden tunne vähenee ja tunne kuulumisesta laajempaan yhteisöön ja yhteiskuntaan kasvaa. Osallistumisesta voi siis käynnistyä osallisuutta rakentava myönteinen kumulatiivinen kierre. (Luhtasela 2009, 42.) Osallistamisesta voidaan puhua silloin, kun ihmistä vaaditaan

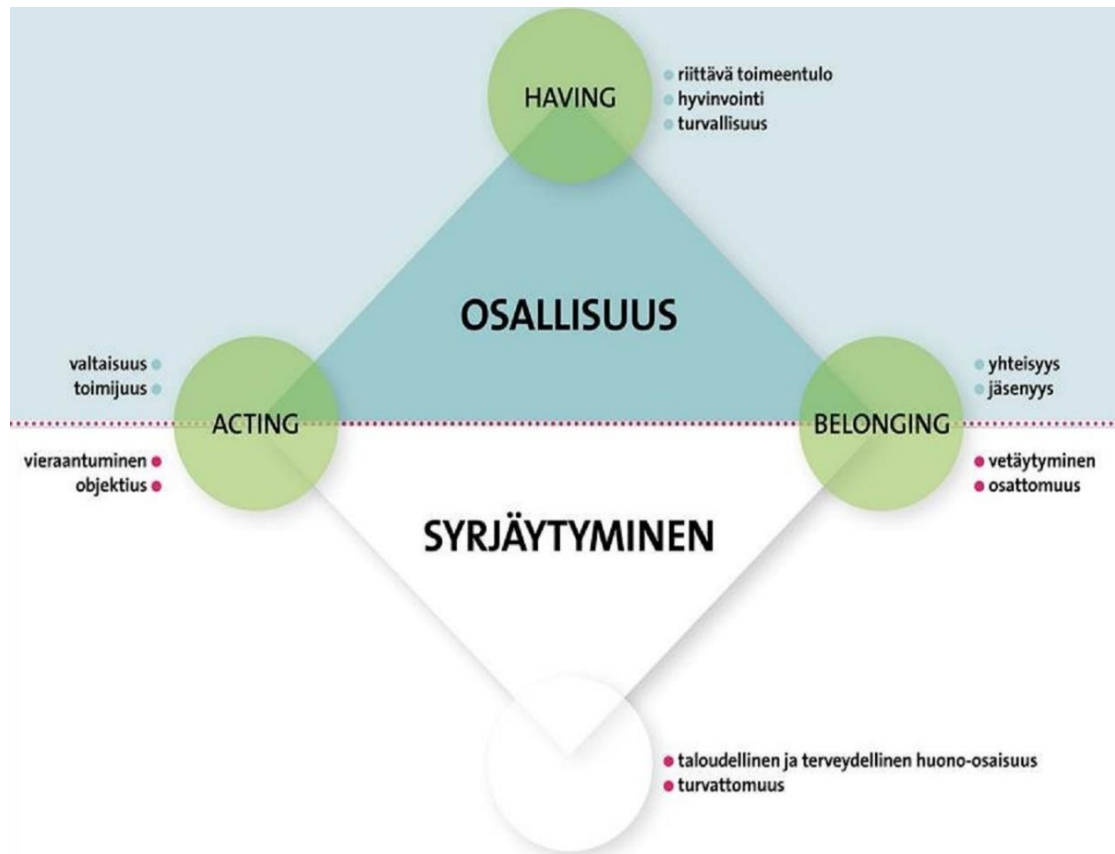
tai kehoitetaan osallistumaan toimintaan. Osallistaminen nähdään usein ylhäältäpäin ohjatulta ja pakotetulta. Tällöin osallistumisen tarve on tullut jostakin muualta kuin osallistujalta itseltään. (Era 2013, 145.)

Särkelä-Kukon (2014, 39) mukaan osallisuuden ja osallisuuden kokemuksen rakentamiseen vaikuttavat niin yhteiskunnan rakenteet ja vallitseva ilmapiiri kuin yksilön käytettävissä olevat voimavarat. Yhteiskunnan rakenteet voivat tukea ja yhtä hyvin olla esteenä yksilön osallisuuden kokemuksen toteutumiselle. Myös aika muokkaa vallitsevaa ilmapiiriä, ja osallisuuden rakenteet ovat esimerkiksi 2000-luvulla erilaisia ja eri ihmisryhmiä suosivia kuin 1900-luvulla. Osallisuuden kokemukset ja kuulumisen tunne ovat yhteyksissä yksilön voimavaroihin. Pitkään kuormittava elämäntilanne kuluttaa yksilön voimavaroja ja suuntaavat ne selviytymiseen osallisuuden sijaan. Omiin voimavaroihin ei myöskään aina uskota, tai niitä ei tunnisteta, eikä niitä silloin osata hyödyntää. Toisaalta yksilöllä voi olla sellaisia voimavaroja, joita yhteiskunnan rakenteet eivät tunnista, ja tämä estää osallisuuden kokemuksen syntymisen.

Raivio ja Karjalainen (2013, 16) tarkastelevat osallisuuden rakentumista kolmen osallisuuden ulottuvuuden kautta. Osallisuuden ulottuvuudet ovat seuraavat:

- riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, taloudellinen osallisuus (having)
- toimijuus, toiminnallinen osallisuus (acting)
- yhteisöihin kuuluminen, yhteisöllinen osallisuus (belonging).

Nämä osallisuuden ulottuvuudet ovat rakentuneet sosiologi Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien jäsenyyksen innoittamana. Allardt on määritellyt hyvinvoinnin ulottuvuudet perustarpeiden kautta (having, loving, being). Ohessa on Raivion ja Karjalaisen muokkaama kuvio (ks. kuvio 1), joka hahmottaa osallisuuden ulottuvuuksia ja myös niiden vastapareja, toisin sanoen syrjäytymisen ulottuvuuksia.

Kuvio 1. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina (Raivio & Karjalainen 2013, 17.)

3.2 Huono-osaisuus ja syrjäytyminen

Huono-osaisuus on laaja-alaista elinolojen, elämisen laadun ja elämäntapojen puutteiden esiintymistä. Se on läheisesti kytköksissä köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen. Huono-osaisuus voidaan jakaa taloudelliseen huono-osaisuuteen, sosiaaliseen huono-osaisuuteen, vallankäytöstä ja osallistumisesta syrjäytymiseen, terveyden suhteen huono-osaisuuteen sekä työmarkkinoilta, asuntomarkkinoilta ja koulutuksesta syrjäytymiseen. Sosiaalinen syrjäytyminen kuvaa huono-osaisuuden kasautumista. Syrjäytymisen saattavat laukaista erilaiset sosiaaliset ja taloudelliset riskit, kuten työttömyys tai asunnottomuus. (Särkelä 2009, 10.) Raunion mukaan syrjäytyminen on passiivisesti tapahtuvaa: ihmiset ajautuvat yhteiskunnallisten muutosten vuoksi kauemmas yhteiskunnan osallisuudesta tai valtavirrasta (Raunio 2006, 62). Huono-osaisuutta mitataan yleensä tilana, kun taas syrjäytymistä ajatellaan prosessina, jossa huono-osaisuuden vaikutukset heijastuvat useisiin elämän osa-alueisiin.

Tämä aiheuttaa haasteita syrjäytymisen mittaamiselle. (Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2003–2005, 15.)

Huono-osaisuus ei ole helposti paikannettavissa, ja se koskettaa monia erilaisia yhteiskunnallisia ryhmiä. Pysyvä rajanveto sille, kuka on huono-osainen ja kuka ei, on mahdotonta tehdä. Huono-osaiset ovat monilta osin hajautunut ryhmä. Huono-osaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi työttömät, pitkäaikaissairaat, mielenterveysongelmaiset, maahanmuuttajat, vammaiset, seksuaalivähemmistöt, vangit, asunnottomat, toimeentulotuen saajat, päihteidenkäyttäjät ja niin edelleen. (Särkelä 2009, 22.) Sund (2005, 41–42) kirjoittaa puolestaan huono-osaisuuden ”kantajasta”, jolla hän viittaa huono-osaisuuden objektiivisuuteen ja subjektiivisuuteen. Jos kyseessä on yksilön oma kokemus huono-osaisuudesta, puhutaan subjektiivisesta kantajuudesta ja muutoin objektiivisesta kantajuudesta. Ihmisistä voidaan muodostaa ryhmiä, jolloin kyseeseen ryhmään voidaan liittää huono-osaisuutta kuvaava attribuutti. On kuitenkin muistettava, että yksilön huono-osaisuuden kokemuksesta ei voida tehdä suoria päätelmiä, vaikka hän kuuluisikin huono-osaisuutta kantavaan ryhmään.

Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima, sillä ulkopuolisuuden kokemukset yhdistyvät voimakkaasti heikoksi koettuun hyvinvointiin. Koska ulkopuolisuuden kokemuksen syntyyn vaikuttavat aina myös yhteiskunnan rakenteet, tulee osallisuuden käsitettä tarkastella yksilötason lisäksi yhteiskunnan tasolla. Syrjäytymisessä on kysymys vajeesta sosiaalisessa vaihdossa ja pahimmillaan kansalaisten oikeuksien kieltämisestä. Osattomuudesta kärsivä yksilö ei ole osallinen jostakin yhteiskunnassa tärkeänä pidetystä asiasta, kuten sosiaalisista suhteista, työmarkkinoista, taloudellisesta tai yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. (Särkelä-Kukko 2014, 36.)

Syrjäytyneiden ja syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrästä on keskusteltu vuosia, arvioiden vaihdellussa 14 000:n ja 100 000:n välillä. Suuri vaihtelu arvioissa johtuu siitä, että syrjäytymisellä ei ole vakiintunutta määritelmää. Määrää onkin haasteellista arvioida. Tilastoilla voidaan kuvata erilaisia huono-osaisuuden tiloja tai syrjäytymisen riskejä, kuten osallistumattomuutta yhteiskunnan toimintaan (esim. koulutus

tai työmarkkinat) tai ei-toivottuja elämäntapahtumia (esim. työkyvyttömyys, huostaanotto, sairaus). Tilastoista ei voida kuitenkaan päätellä, kuka on syrjäytynyt, vaan korkeintaan sen, keille ja monelleko on kasaantunut riskitekijöitä. (Nuorten syrjäytyminen 2016.)

J-Napin asiakkaat voidaan nähdä objektiivisesti huono-osaisina, sillä monilla heistä on mielenterveys- sekä päihdeongelmia, suurin osa heistä on toimeentulotuen saajia, työttömiä ja koulutuksen ulkopuolella, osa on asunnottomia, osalla on myös rikos- ja vankilataustaa ja useilla on myös lastensuojeluhistoria. Monilta osilta J-Napin asiakkaat näyttävät yhteiskunnallisesti huono-osaisina, joista arkikielessä kuullaan usein puhuttavan ”syrjäytyneinä nuorina”. Täytyy kuitenkin muistaa, että huono-osaisuus on kokemuksellinen, subjektiivinen tunne, jonka vuoksi jokainen huono-osaiseksi laskettu ei välttämättä koe kuitenkaan itseään huono-osaiseksi.

3.3 Rankaiseminen ja palkitseminen

Yhteiskunnassamme ja niin myös sosiaalialalla rankaiseminen on tuttua, mikä johtuu hyvin pitkälti lainsäädännöstä. Karensseja ja rankaisukeinoja on muassa seuraavissa laeissa; laki kuntouttavasta työtoiminnasta (L 189/2002), laki toimeentulotuesta (L 1412/1997) ja työttömyysturvalaki (L 1290/2002). Rankaisupolitiikka ilmenee muun muassa siten että, jos asiakas ei osallistu aktivointisuunnitelman tekoon, hänen työttömyyskorvausta vähennetään. Tukia leikataan, jos asiakas kieltäytyy tarjotusta työstä tai alle 25-vuotias kouluttamaton ei hae koulutukseen. Päihdekuntoutuksen jonosta tippuu hänille, jos jättää saapumatta tapaamiseen. Esimerkkejä rankaisemispolitiikasta on useita. Rankaiseminen on siis monelta osaa tuttua yhteiskunnassamme ja niin myös J-Napin asiakaskunnalle.

Hännisen (2007, 10) mukaan sosiaalisen syrjäytymisen aktiivisena muotona voidaan nähdä poiskäännyttäminen. Se liittyy institutionaalsiin käytäntöihin. Tällöin haavoit-

tuvassa asemassa olevat ihmiset, jotka etsivät tunnustusta, apua ja palveluja tarpeilleen, voidaan suoraan tai epäsuorasti ohjata muualle tai yksinkertaisesti torjua. Valaiseva esimerkki poiskäännyttämisestä on tilanne, jossa sosiaaliviranomaiset ohjaavat avun tarpeessa olevan vapaaehtoisjärjestön puoleen. Poiskäännyttäminen voi yhtä hyvin tarkoittaa työmarkkinoilta putoamista tai tarveharkinnan ja avustushakemuksen hylkäävää päätöstä. Tuloksena voi olla kierre, jossa yksilöä ”pallotellaan” instituutiolta toiselle. Poiskäännyttämistä ei useinkaan tunnusteta tai tunnusteta tapahtuneeksi. Silloinkin kun poiskäännyttämisellä pyritään tietoisesti yksilön käyttäytymisen ohjaamiseen, käännyttämisestä ei haluta puhua, vaan lähinnä aktivoinnista.

Laine (2014) pohtii teoksessaan ”Kriminologia ja rankaisun sosiologia” rankaisun tarkoitusta. Usein rankaisu tarvitsee jonkinlaisen oikeutuksen. Taustalla voi olla näkemys siitä, että rankaisulla on yhteiskunnalle positiivisia seurauksia. Pohdittavaksi jää kuitenkin se, miten tätä voidaan mitata. (Mts. 222.) Rankaisun filosofiassa voidaan ajatella, että rangaistuksen päätehtävänä on luoda pelkoa. Rankaisemisen vaikutuksia on syytä pohtia. Luoko se moraalia, pelkoa tai parannusta? Entä minkälaisia sivuvaikutuksia se saa aikaan? Laine kyseenalaistaa myös, miksi oikeastaan puhutaan negatiivisista keinoista ohjata ihmisen käyttäytymistä, kun samalla kehityspsykologit väittävät, että niin sanotut positiiviset sanktiot (palkkiot) toimivat kasvatuksessa paremmin. (Mts. 262–263.)

Palkitseminen ei ole kovinkaan tuttua sosiaalialalla etenkin Suomessa. Muutamia rinnastettavissa olevia kokeiluita on ollut ulkomailla, kuten Helsingin Sanomien 19.11.2013 uutisoimassa artikkelissa ”Hollanti maksaa alkoholisteille oluella katujen siivoamisesta” kuvaillaan. Kyseessä oli hollantilainen kokeilu, jossa palkittiin kaupungin alkoholisteja saadakseen heidät töihin. Ryhmälle alkoholisteja maksettiin katujen siivoamisesta rahan lisäksi alkoholilla ja tupakalla. Työpäivän palkka oli kymmenen euroa, puoli pussia itse käärittävää tupakkaa ja viisi oluttölkkiä.

Kimberly Yan kirjoittaa Huffington postin artikkelissa ”Inmates get free tattoo removal in exchange for committing to positive change” (18.5.2016) Los Angelesin vangeista, joita palkitaan opiskelusta tatuoinnin poistoilla. Ohjelma on ollut toiminnassa vuodesta 2012, ja noin 2500 vankia ovat saaneet ilmaisen tatuoinnin poiston Los Angelesin poliisin palkinto-ohjelman myötä. Vankien on osoitettava, että he ovat valmiita tekemään positiivisen muutoksen opiskelemalla akateemisesti tai käymällä muita kursseja, jotka voivat koskea esimerkiksi vanhemmuutta, elämäntaitoa, polkupyörän korjausta tai hitsaustaitoja. Ohjelma auttaa vankeja kääntämään uuden lehden, sillä esimerkiksi jengi- tai prostituutiotaustaiset tatuoinnit voivat mahdollisesti vahingoittaa tulevaisuuden työmahdollisuuksia.

Tutkijatohtori Dominika Kwasnicka (2016) pohtii blogitekstissään taloudellisten kannustimien hyödyntämistä terveyskäyttäytymisessä. Kwasnickan mukaan kannustimien käyttö on suosiossa etenkin Keski- ja Etelä-Amerikassa, jossa on kokeiltu laajoja kannustinohjelmia kannustaakseen äitejä osallistumaan raskaudenaikaiseen terveydenhoitoon, lasten rokottamiseen sekä lasten kouluun lähettämiseen. Kannustinohjelman periaatteena on, että kun äiti toteuttaa yhden ohjelman vaatimista toimista, hän saa käteismaksun suoraan valtiolta. Ohjelmien positiivisista vaikutuksista lasten terveyteen matalan ja keskimääräisen tulotason maissa on rohkaisevaa näyttöä. Korkeamman tulotason maat ovat olleet hitaampia innostumaan taloudellisten kannustimien käyttämisestä terveyskäyttäytymisen muutoksessa. Samankaltaisena palkitsemisena voidaan nähdä Suomessa narkomaanien korvaushoito ja siihen liittyvä psykososiaalinen palkkiohoito. Suomalaisen Lääkäriseura Duodecimin psykososiaalista hoitoa opioidivieroituksessa koskevan Käypä hoito -suosituksen mukaan palkkiohoidon liittäminen lääkkeelliseen hoitoon vähensi hoidosta tippumista, poisjääntejä hoitokäynneiltä sekä opioidien käyttöä hoidon aikana. Palkkioina toimi muun muassa se, että puhtaista huumeeseuloista palkittiin joko ostosetelein tai lisäämällä metadonianosta. (Niemelä & Aalto 2012.)

Giles, Sniehotta, McColl ja Adams (2015) ovat tutkineet Isossa-Britanniassa taloudellisten kannustimien hyväksyttävyyttä terveyskäyttäytymisessä. Yleisesti ihmiset ovat

samaa mieltä siitä, että kannustimet saattavat rohkaista ja innostaa joitakin ihmisiä toimimaan terveellisemmin. Tätä tärkeämmäksi nousee kuitenkin tunne siitä, että kannustimet ovat epäreiluja niille ihmisille, jotka jo ”toimivat oikein” ilman kannustimia. Lisäksi ollaan huolissaan siitä, että ihmiset saattavat huijata järjestelmää valehtelemalla saadakseen palkinnon, jota eivät ansaitse. Taloudellinen ilmapiiri näyttää myös heijastuvan ajatuksiin siitä, että rahan tarjoaminen ei voi olla kustannustehokasta tai edes taloudellisesti mahdollista. Esiin nousee myös huoli siitä, että kannustimet eivät vaikuta käyttäytymisen taustalla oleviin laajempiin sosiaalisiin tekijöihin. Vaikka taloudelliset kannustimet terveyskäyttäytymisen muutokseen saattavat toimia teoriassa, käytännössä ne voivat olla ongelmallisia toteuttaa. Taustalla edelleen vallitsee yhteiskunnallinen hyväksymättömyys palkitsemista kohtaan.

3.4 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurisessa innostamisessa on kyse pedagogisesta tiedostamisesta, osallistumisesta ja sosiaalisesta luovuudesta. Innostamisen tehtävänä on vapauttaa sosiaalista kommunikaatiota ja vahvistaa lämpöä ihmisten välisissä suhteissa. Sosiokulttuurinen innostaminen voidaan jakaa kahteen käsitteeseen; ensinnäkin kulttuuriseen demokratisaatioon ja toisekseen kulttuuriseen demokratiaan. Kulttuurisessa demokratisaatiossa tavoitteena on, että mahdollisimman moni pääsisi nauttimaan kulttuuritoiminnasta, kuten kirjallisuudesta, musiikista ja kuvataiteesta. Innostajat toimivat siis lähinnä välittäjinä taiteen ja kansan välillä. Kulttuurinen demokratia menee puolestaan syvemmälle. Toiminnan tavoitteena on lisätä sellaista osallistumista, jossa ihmiset ovat toimijoita sekä arkielämänsä ja siten myös kulttuurinsa tuottajia. Periaatteena on, että kulttuuri kuuluu kaikille. Sosiokulttuurisen innostamisen avulla pyritään kulttuurisen demokratian saavuttamiseen, ja innostaminen on siten kasvatuksellinen toimintamuoto yhteiskunnan parantamiseksi. (Kurki 2000, 11–14.)

Innostamisen lähtökohtana on aina ihmisten oma osallistuminen. Innostaa voidaan hyvin monella osa-alueella. On esimerkiksi kulttuurista, sosiaalista, urheilullista, yh-

teisöllistä ja vapaa-aikaan liittyvää innostamista. (Mts. 88–89.) Sosiokulttuurinen innostaminen on tekemisen tapa, jonka kulmakivenä on yhteisöllinen vuorovaikutus. Samalla painottuu ryhmän merkitys, erityisesti syrjäytyneiden ryhmien, joilla on eniten osallistumisen esteitä. Innostamisessa tuetaan ihmisten vapautta ja oma-aloitteisuutta sekä yksilöllisellä että ryhmätasolla. (Mts. 26.) Innostamisen tavoitteena on edistää ihmisten organisoitumista ja sosiokulttuuristen aktiviteettien syntymistä sekä oppia niiden avulla tekemällä ja kokemalla. Sosiokulttuurisen innostamisen aidon osallistumisen perustana on herkistäminen ja motivointi. (Mts. 129–136.)

Sosiokulttuurinen innostaminen liittyy opinnäytetyön aiheeseen, sillä se on kiinteä osa Porkkana-hankkeen vapaa-ajan aktiviteettitapahtumia. Kulttuuritoiminta on usein toissijaista pienellä rahasummalla eläville, joita valtaosa Porkkana-hankeeseen osallistuvista voidaan katsoa olevan, kuten todettua kappaleessa 3.2. Yhtenä Porkkana-hankkeen tavoitteena on luoda mahdollisuuksia ja osallisuuden kokemuksia nuorille, joilla ei ole varaa vapaa-ajan aktiviteetteihin. Sosiokulttuurisen innostamisen ajatuksena onkin, että kulttuuri ei ole harvojen etuoikeus, vaan myös huono-osaisilla on oikeus kulttuuriin. Tapahtumiin osallistumisen innostaminen oli J-Napin työntekijöiden vastuulla. Tapahtumista kerrottiin yksilökäynneillä, niitä mainostettiin J-Napin ryhmissä sekä niistä jaettiin esitteitä ja J-Napin aulatilassa oli esillä tapahtumakalenteri. Osalle asiakkaista kynnys osallistua sosiaaliseen tapahtumaan saattoi olla suuri, mutta sitä pyrittiin madaltamaan esimerkiksi sillä, että erityistapauksissa asiakas sai tuoda mukaan seuralaisen. Näissä tapauksissa keskusteltiin erikseen, että asiakkaan kanssa tullut vieras maksoi esimerkiksi lippuosuuden mutta sai kyydit ilmaiseksi. Näillä keinoilla kannustettiin asiakkaita osallistumaan tapahtumiin jonkun tutun ja turvallisen seurassa.

3.5 Yhteisöllisyys

Yhteisön, yhteisyyden ja yhteisöllisyyden käsitteet ovat liitoksissa toisiinsa. Käsitteiden määrittelyyn ei ole yksiselitteisiä tulkintoja, sillä niiden jäsentäminen on monimuotoista. Lehtonen (1990, 15) pohtiikin käsitteiden määrittelemisen vaikeutta. Esimerkiksi yhteisöä voidaan tarkastella useista näkökulmista, ja siitä seuraa käsitteen

erilaiset merkitykset. Yleisimmillään käsite yhteisö viittaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen tapaan, yhteisyyteen ja ihmisten väliseen suhteeseen. Pohjolan (2015, 19) mukaan yhteisöllisyyden todetaan parhaimmillaan kartuttavan hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa. Yhteisöllisyyttä voidaan käyttää myös työväliseen ja sosiaalisia ongelmia ehkäisevänä toimintaorientaationa.

Lehtosen (1990, 23–24) mukaan yhteisön jäsenillä on oltava jotakin yhteistä, jota voidaan kutsua myös yhteisyydeksi. Yhteisyys voi ilmetä toimintana tai tunteina. Yhteisyyden keritysprosessi voidaan jakaa kahteen osaan:

1. Yhteisyys vuorovaikutuksessa kehittyvänä ilmiönä. Jäsenten ryhmäidentiteetti muotoutuu konkreettisen toiminnan seurauksena ja tuloksena voi olla *toiminnallinen yhteisö*.
2. Yhteisyys tietoisuudessa vahvistuvana yhteenkuuluvuuden tunteena, jonka seurauksena kehittyy *symbolista yhteisyyttä*.

Nämä kaksi kehityssuuntaa vahvistavat toisiaan, sillä konkreettinen toiminta voi johtaa symboliseen yhteisyyteen ja symbolista yhteisyyttä voi seurata yhteisöllisten vuorovaikutusmuotojen kehittyminen.

Kurki (2002, 50–54) luonnehtii sosiaalisen toiminnan olevan yhteisökäsitteen määrittelyssä oleellinen elementti. Oleellista on osallistujien jakama yhteinen ymmärrys toiminnasta ja sen tavoitteista ja toisaalta yksilön subjektiivinen suhde toiseen ihmiseen. Ryhmän jäsenet jakavat arvoja ja periaatteita, heillä on yhteisiä sisäisiä ja ulkoisia kokemuksia, ja ryhmässä ilmaistaan solidaarisuutta toisten epäonnistumisia tai menestymisiä kohtaan. Aidossa yhteisöllisyydessä vallitsee tasapaino oman yksilöllisen persoonan ja ryhmän paineen välillä. Yhteistyö ja osallistuminen ovat vapaaehtoisia. Yhteisölliset suhteet nousevat dialogista; ymmärretään, että jokaisella osallistujalla on sellaista tärkeää sanottavaa, jota on syytä kuunnella. Dialogin kautta on mahdollista tulkita ja ilmaista myös ryhmän toiveita ja odotuksia.

Pohjolan (2015, 18) mukaan sosiaalityössä ja laajemminkin poliittisessa keskustelussa keskitytään usein puheeseen syrjäytymisestä, joka tarkoittaa yhteisöllisyyden näkökulmasta keskinäisten suhteiden ja yhteisöjen ulkopuolelle jäämistä. On tarpeen kääntää näkökulmaa keskittymällä enemmän inklusiivisten, mukaan ottavien ja kiinnittävien suhteiden merkityksiin. Yhteisöt voivat toimia sosiaaliin toimintaympäristöihin kiinnittäjinä. Yhteisöt voivat sisältää vahvan toimijuuden näkökulman ja siten mahdollistaa mielekästä jaettua toimintaa sekä osallisuuden ja vaikuttamisen edellytyksiä. Yhteisöllisyyteen ja johonkin kuulumiseen sisältyvät ihmisten osallisuus hänelle tärkeissä suhteissa sekä yhdessä vaikuttamisen mahdollisuus.

Porkkana-hankkeen tapahtumat olivat yhteisöllisiä tapahtumia, joissa oli mukana J-Napin työntekijöitä ja asiakkaita. Edellä kuvattujen määritelmien mukaan Porkkana-hankkeen tapahtumien voidaan nähdä luovan mahdollisuuden toiminnallisen yhteisön muodostumiselle, jonka seurauksena voi syntyä symbolista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteisöllisyys käsitteenä on läheinen osallisuuden kanssa, sillä sen voidaan nähdä olevan yksi osallisuuden osa-alueen tekijä.

4 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön suunnittelu tapahtui keväällä 2016, jonka aikana tutustuin lähdemateriaaliin ja teoriapohjaan sekä suunnittelin haastattelurungot ja opinnäytetyössä käytettävät menetelmät. Kevään aikana työstin opinnäytetyön suunnitelman, jonka perusteella hain Jyväskylän kaupungilta tutkimuslupaa. Sain tutkimuslupahakemukseni hyväksytyksi 22.6.2016 Jyväskylän kaupungin sosiaalipalveluiden palvelujohtajalta Ulla Kuitulta. Varsinainen opinnäytetyön aineisto kerättiin kesän ja syksyn aikana. Haastatteluiden litteroiminen, aineiston analyysin tekeminen ja kirjallisen opinnäytetyön loppuun saattaminen ajoittui kevättalvelle 2017.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyö on osa laajempaa kokonaisuutta, johon sisältyy muut Porkkana-hankkeen sisällä tehtävät tutkimukset. Porkkana-hankkeen tarkoituksena on antaa nuorille osallisuuden kokemuksia sekä yhteenkuulumisen tunnetta ja osaltaan selvittää, onko palkitsemisella vaikutusta peruuttamattomiin poisjäänteihin. **Tutkimuskysymyksenä on saada selville, minkälaisia osallisuuden kokemuksia Porkkana-hankkeen tapahtumissa oli.** Alakysymyksenä opinnäytetyössä selvitettiin, millaisia merkityksiä osallisuuden kokemuksilla oli. Toisena tutkimuskysymyksenä kartoitettiin, mitä asiakkaat ajattelivat osallistumisesta vapaa-ajan tapahtumiin sosiaalipalveluiden työntekijöiden kanssa. Edellä mainittu tutkimuskysymys tuli toiveena J-Napin työntekijöiltä, ja sitä pystyi luontaisesti kysymään haastatteluissa.

4.2 Kokemuksen tutkiminen

Arkikielessä sanaa ”kokemus” käytetään ainakin kahdella eri tavalla. Esimerkiksi jostakusta henkilöstä voidaan sanoa, että hän on kokenut tai hänellä on kokemusta jostakin asiassa. Kokemus on jotakin, joka karttuu ajan myötä. Kokemus on jotakin, joka voidaan pukea sanoiksi ja johon pohjautuvia näkemyksiä ja ajatuksia voidaan vaihtaa. Toisessa merkityksessä sanaa ”kokemus” käytetään, kun puhutaan hetkellisistä elämyksistä, jotka ovat erityisen voimakkaita, mieleenpainuvia ja merkityksellisiä. Tässä mielessä esimerkiksi matka, kirjan lukeminen, jokin elokuva tai johonkuhun tutustuminen voi olla muun muassa mielenkiintoinen, miellyttävä tai epämiellyttävä, uudenlainen tai piristävä ”kokemus”. Kokemukset ovat elämyksiä, jotka vahvistavat, joskus myös horjuttavat tai muuttavat kokijan omaa identiteettiä. (Kotkavirta 2002, 15–16.)

Kun puhutaan kokemuksen tutkimisesta, tulee kokemuksen käsitteeseen syventyä teoreettisemmin. Ulvisen (2012, 55) mukaan yksilön subjektiivinen tietoisuus perustuu sekä ulkoisiin että sisäisiin merkityksellisiin kokemuksiin. Merkitykselliset kokemukset ovat yksilön sosiaalisen kokemusmaailman eri konteksteissa merkityksiä luovia havaintoja. Yksilön subjektiivinen tietoisuus kerää jatkuvasti havaintoihin liittyviä

laajempia merkityskonteksteja, jotka muodostavat yksilön tietovaraston. Tietovaraston oletukset toimivat kokemusskeemoina, joiden pohjalta tulkitaan uusia sosiaalisen kokemusmaailman konteksteja. Laineen (2015, 40) mukaan kokemukseen kuuluu aina yksilöllisiä elementtejä, vaikka kokemusta säätelevät myös kokijan yhteisölliset merkitykset. Kokemus ei ole myöskään koskaan loppuun saakka ymmärretty, sillä siinä on aina tiedostamattomaksi jääviä puolia, esimerkiksi erilaisia tunteita. Tämän huomaamme silloin, kun yritämme pukea sanoiksi kokemuksiamme. Meillä on pikemminkin epämääräisiä tunteita, mielikuvia ja aavistuksia kuin selkeitä käsityksiä.

Kokemuksia ei voi tutkia empiirisesti, elleivät tutkimukseen osallistuvat kuvaa kokemuksiaan jollain tavalla. Tutkimusaineiston saavuttaminen edellyttää kokemuksien ilmaisua, mutta tutkija ei ole kiinnostunut näistä ilmaisuista sinänsä, vaan itse kokemuksista. Tämän vuoksi kokemuksen tutkimiseen voi käyttää hyväksi katsottua tapaa hankkia empiiristä tutkimusaineistoa. Kun tutkimusaineistoa hankintaan kasvokkain vuorovaikutuksessa, esimerkiksi haastatellen, tutkija pyrkii olemaan läsnä itsensä sosiaalisesti häivyttäen. Sosiaalinen häivyttäminen tarkoittaa sitä, että tutkijan oleminen muistuttaa ihmisestä, joka on läsnä toisen kokemuksista kiinnostuen. Se, että tutkija ei edusta tietynlaista instituutiota, edesauttaa tutkimuksellisesta näkökulmasta sitä, että tutkimukseen osallistuvien ei tarvitse etsiä kokemuksilleen sosiaalis-kulttuurisesti jo ymmärrettyjä kuvaustapoja. (Perttula 2009, 140.)

4.3 Fenomenologinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen voi määritellä siten, että se tarkoittaa mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään löydöksiin ilman tilastollisia tai muita määrällisiä menetelmiä. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen, ja siinä pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. Ilmiöön syvennytään perusteellisesti ja tutkitaan ilmiön prosesseja. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä – siitä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. (Kananen 2008, 24–25.) Kokemiseen ja kokemuksessa saatuun

tietoon perustuva tutkimus on luonteeltaan empiiristä: tavoitteena on tehdä havain-
toja, kokea ja ymmärtää muiden ihmisen kokemista ja jäsentää muiden ihmisten ko-
kemosperäistä tietoa tutkittavasta asiasta. Kokemusten tutkiminen ja kokemosperäi-
sen tiedon hyödyntäminen tutkimuksessa on laadullista tutkimusta. Kokemusten tut-
kiminen ja kokemosperäisen tiedon hyödyntäminen liittyy fenomenologiseen tutki-
musstrategiaan. (Kokemuksen kuvaaminen 2009.)

Fenomenologinen haastattelu on luonteeltaan avoin, luonnollinen ja keskuste-
lunomainen tapahtuma, jossa haastateltavalle pyritään antamaan mahdollisimman
paljon tilaa. Kysymykset pyritään laatimaan siten, että vastaukset olisivat kuvaavien
kertomusten omaisia. Tuollaiseen kerrontaan päästään parhaiten konkreettisilla, ko-
kemukselliseen, toiminnalliseen ja havainnollisen todellisuuden kuvailemiseen hou-
kuttelevilla kysymyksillä. Fenomenologisessa tutkimuksessa tavoitellaan toisen koke-
musta, mikä määrää esitettävien kysymysten luonteen ja tavan, jolla asiasta ryhdy-
tään puhumaan. (Laine 2015, 39.) Haastattelun runko löytyy liitteenä 3. Kysymysten
asettelussa näkyy fenomenologisen tutkimuksen piirteet. Haastattelun alustuksessa
haastateltaville pyrittiin tuomaan esille, että vastauksiin ei ole ”oikeita vastauksia”,
vaan halutaan kuulla haastateltavien omia kokemuksia. Kysymykset muotoiltiin avoi-
miksi ja jätettiin tilaa omille kertomuksille ja näkemyksille. Kysymykset aseteltiin esi-
merkiksi seuraavasti ”kuvaile...”, ”mitä ajattelit...”, ”miten...” ja ”koitko...”.

Opinnäytetyössä oli perusteltua valita hyödynnettäväksi laadullisen tutkimuksen lä-
hestymistavan piirteet, sillä tavoitteena oli saada kokemuksellista tietoa asiakkailta.
Jotta tämä tavoite toteutuisi, parhaimmaksi menetelmäksi valikoitui fenomenologi-
nen haastattelumenetelmä. Opinnäytetyön suunnitelma muokkautui työn edetessä,
sillä alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen aineistoa päädyttiin täydentämään hyö-
dyntämällä haastattelujen lisäksi osallistuvaa havainnointia Porkkana-hankkeen kah-
dessa tapahtumassa sekä aineistoon otettiin mukaan vertailukohteeksi myös yksi
haastattelu asiakkaalta, joka ei osallistunut tapahtumiin mahdollisuudesta huoli-

matta. Yksilöhaastatteluiden lisäksi yksi haastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna asiakkaiden toiveesta. Asiakkailla oli mahdollisuus valita, haluavatko osallistua yksin haastatteluun vai osallistua ryhmähaastatteluun.

Haastattelu, joka tehtiin henkilölle, joka ei osallistunut tapahtumiin, vaati hieman erilaisen haastattelurungon. Haastattelussa hyödynnettiin tulevaisuuden muistelu -menetelmää. Kyseessä on ennakoitdialogiin perustuva menetelmä, jota käytetään erityisesti sosiaalityössä dialogimenetelmänä. Tulevaisuuden muistelu -menetelmän on kehittänyt Tom Erik Arnkil, Esa Eriksson ja Robert Arnkil yhdessä Stakesin kanssa. Menetelmä on muotoutunut vuosien saatossa, ja sitä on kokeiltu useissa projekteissa. Erikoistutkija Riitta-Liisa Kokko (2006, 3–4) on tutkinut menetelmän käyttöä teoksessaan ”Tulevaisuuden muistelu – Ennakointidialogit asiakkaiden kokemina”. Hän kuvaa menetelmän olevan arjen pulmien sekä voimavarojen etsimiseen tarkoitettu työmuoto. Menetelmää käyttäen muistellaan ja ennakoidaan asiakkaan hyvää tulevaisuutta.

Menetelmä ei siis ole varsinainen tutkimushaastattelumenetelmä, mutta sitä käytettiin soveltaen haastattelussa. Menetelmän periaatteet tukivat monipuolisen opinnäytetyön aineiston saamista. Oli oleellista selvittää asiakkaalta, miksi hän ei mahdollisuudesta huolimatta osallistunut tapahtumiin. Asiakkaalta haluttiin esimerkiksi saada lisää tietoa, kuten mihin tapahtumaan hän olisi osallistunut, jos elämäntilanne olisi toinen. Haastateltavaa pyydettiin kuvittelemaan hetki tulevaisuuteen, jolloin asiat olisivat eri tavalla ja hän olisi osallistunut samantyylliseen tapahtumaan mitä Porkkana-hanke on tarjonnut. Haastateltava sai itse päättää ajankohdan tulevaisuuteen. Haastattelurungossa hyödynnettiin suurimmalta osin samoja kysymyksiä kuin alkupe-
räisessä rungossa — haastateltava vain kuvitteli tapahtumat tulevaisuuteen. Kysymyksiä muotoilusta käytettäessä kyseistä menetelmää kerrotaan lisää kappaleessa 5.1.7 Osallistumisen esteet.

4.4 Aineistot

Opinnäytetyössä hyödynnettiin eri menetelmiä ja useita aineistoja. Monet tutkijat puhuvatkin eri menetelmien yhdistämisen puolesta. Laajentamalla menetelmien käyttöä saadaan esiin laajempia näkökulmia ja voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen tulisi olla joustava, ja siihen tulisi valita sellaisten menetelmien joukko, joka sopii tutkimuksen kohteena olevan ongelman ratkaisemiseen. Tutkimusta, jossa käytetään useita menetelmiä, aineistoja tai teorioita voidaan nimittää monimetodiseksi lähestymistavaksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 38–39.)

4.4.1 Haastattelut

Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa asiakkaiden osallisuuden kokemuksista, ja parhaimpana menetelmänä tähän sopi fenomenologinen haastattelu. Haastatteluihin tehtiin haastattelurunko, jotta haastattelun kulku pysyi kaikilla haastateltavilla suurimmalta osin samana. Haastateltavien kertomille kokemuksille ja näkemyksille oli kuitenkin jätettävä tilaa. Täytyy myös muistaa, että kokemukset eivät ole vertailtavissa, vaan ne ovat jokaisen yksittäisen ihmisen subjektiivisia tuntemuksia. Haastateltaville pyrittiin antamaan vapauksia ja aikaa kertoa ajatuksistaan ja hänelle merkityksellisistä asioista.

Haastatteluiden tukena toimi sarjakuva, joka löytyy liitteenä 5. Suunnittelin sarjakuvan itse ja hyödynsin siinä Papunetin kuvapankin kuvituskuvia, joita saa käyttää ja jakaa epäkaupallisissa tarkoituksissa (Papunetin kuvapankki 2016). Halusin pitää sarjakuvan neutraalina, joten yksinkertaiset piirroskuvat sopivat käyttöön. Sarjakuvan tarkoituksena oli jaksottaa haastattelu sarjakuvassa ilmenevien, tärkeiksi pitämieni, teemojen ympärille. Näin myös jokainen vaihe tapahtumien kulusta tuli käydyksi haastattelun aikana. Sarjakuvan avulla haluttiin helpottaa miellelyhtymien muodostamista tapahtumista sekä antaa haastateltavalle jotakin katseltavaa haastattelutilanteeseen. Sarjakuvan käyttäminen haastattelun tukena on tuttua minulle, sillä olen käyttänyt sarjakuvaa myös aikaisemmassa opinnäytetyössäni ”Messumatkailijat hotelliasiakkaina” (Tarvainen & Vuorimaa 2012). Koin aikaisempaa opinnäytetyötäni

tehdessäni, että sarjakuva helpotti haastattelun etenemistä ja haastateltavien läsnäoloa itse haastattelutilanteessa. Mielestäni samankaltainen prosessimainen eteneminen soveltui myös tähän opinnäytetyöhön. Näen menetelmän toimivana, sillä sen avulla pystytään sujuvasti siirtämään ajatukset haluttuun teemaan, esimerkiksi haastattelutilanteessa, jossa keskustelun aihepiiri eksyy halutusta teemasta. Lisäksi haastattelutilanne voi olla jännittävä ja luoda helposti kuulustelunomaisen tilanteen. Sarjakuvan antaminen haastateltavalle voi keventää tilannetta, kun on jotakin mitä katsoa ja näpräillä käsillä, ja haastateltava voi toki halutessaan ottaa katsekontaktia haastattelijaan.

Työstin tutkimuskutsun (liite 1.) J-Napin työntekijöille jaettavaksi, jotta he pystyivät mainostamaan haastatteluun osallistumista asiakkaille. Toimeksiantaja J-Nappi lupautui palkitsemaan kaikki haastatteluun osallistuvat 20 euron arvoisella lahjakortilla S-ryhmään. Tämä toimi ”porkkanana” hankkeen periaatteiden mukaisesti. Päätimme toimeksiantajan kanssa, että helpoin tapa ilmoittautua haastatteluun oli, että halukas asiakas ilmoittautui omalle J-Napin työntekijälle, ja työntekijät ilmoittivat minulle ajankohdan haastattelulle. Näin välttyttiin tietosuojaongelmilta, kun ei tarvinnut välittää yhteystietoja. Haastattelut järjestettiin syyslomaviikolla 17.–21.10.2016 J-Napin tiloissa. Yksilöhaastattelut kestivät noin 45 minuuttia ja ryhmähaastattelu noin tunnin. Ryhmähaastatteluun osallistui viisi henkilöä, joista kolme oli virallisesti J-Napin asiakkaita ja kaksi oli asiakkaiden seuralaisia. Sovimme yhdessä J-Napin työntekijöiden kanssa, että myös he pystyivät osallistumaan haastatteluun, koska he olivat olleet mukana Porkkana-hankeessa ja ovat asiakkaina muissa sosiaalipalveluissa. Haastattelut nauhoitettiin ja tämän jälkeen litteroitiin. Litterointiaineistoa kertyi 23 sivua rivivälin ollessa 1. Nauhoitteet haastatteluista pidettiin salasanalla turvatulla tietokoneella ja tuhottiin analyysin teon jälkeen. Haastatteluun osallistuville kerrottiin, että kaikki haastattelussa käytyt asiat ovat täysin luottamuksellisia. Tulokset esitellään siten, että osallistujien tunnistamattomuus turvataan. Haastatteluun osallistuneilta pyydettiin kirjallinen lupa haastatteluun ja lupa käyttää nauhoitteita analyysin teossa. Haastattelulupa on liitteenä 2.

4.4.2 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi tarkoittaa, että tutkija osallistuu tutkimuskohteen toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla ja yhdessä sen jäsenten kanssa. Osallistuva havainnointi tapahtuu usein ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Lisäksi havainnointi on jollakin tavalla ennalta suunniteltu valitun näkökulman avulla. Havainnointitilanteessa tutkija on läsnä ikään kuin kahdessa persoonassa: yhtäältä osallistujana, toisaalta muiden käyttäytymisen seuraajana. Riippuen tilanteesta tutkija osallistuu toimintaan enemmän tai vähemmän aktiivisesti. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija voi tarkkailla tilannetta ensin kokonaisvaltaisesti ja päästä vähitellen sisälle yksityiskohtiin. Olennaista on, että tutkittavat tottuvat tutkijaan siinä määrin, ettei hänen läsnäolonsa tunnu kiusalliselta. (Anttila 1996, 218–224.)

Havaintojen tuottaminen tutkimukseen etenee parhaiten kysymysten avulla. Havainnoijan tärkeimmät kysymykset havaintojen tuottamisessa, yhdistämisessä ja tulkitsemisessä ovat mitä, miten, kuinka ja miksi. Tämä tarkoittaa tutkimuksen aikana, että tutkija kysyy;

- mitä ovat tutkimuskohdetta koskevat havainnot
- kuinka ihmiset tuottavat tilanteet ja niitä koskevat havainnot tutkimuskohteessa
- miten tehdyt havainnot liittyvät toisiinsa tai miten ne muodostavat johtolankoja tutkimusongelman ratkaisemiseksi
- miksi ihmiset toimivat niin kuin toimivat. (Vilkkä 2006, 78.)

Havaintojen pelkistämisessä voi erottaa kaksi eri vaihetta. Aineistoa tarkastellaan aina vain tietystä teoreettisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkasteltaessa kiinnitetään ensiksi huomiota vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta ”olennaista”. Näin aineisto pelkistyy hallittavammaksi määräksi. Pelkistämisen toisen vaiheen ideana on karsia havaintomäärää yhdistämällä havaintoja. Tähän päästään etsimällä havaintojen yhteinen piirre tai nimittäjä. (Alasuutari 2011, 40.)

Osallistuvaa havainnointia hyödynnettiin täydentävänä aineistona. Tarkoituksena oli seurata tapahtumien yleistä ilmapiiriä ja erityisesti keskittyä osallisuuden näkökulmaan. Tämä tarkoitti esimerkiksi, että oliko havaittavissa innostusta, naurua, vetäytymistä, ristiriitoja, me-puhetta, minkälainen oli työntekijöiden ja asiakkaiden vuorovaikutus tai osallistujien keskinäinen vuorovaikutus. Tapahtumissa ei keskitytty havainnoimaan yksittäisiä asiakkaita, vaan seurattiin yleisesti osallistuvia asiakkaita sekä työntekijöitä, sillä vielä tässä vaiheessa ei tiedetty myöhemmin pidettävään haastatteluun osallistuvia asiakkaita.

Osallistuin kesällä 2016 kahteen Porkkana-hankkeen tapahtumaan; ensinnäkin kesän päättäjäisiin, joka sisälsi koskenlaskua ja ruokailun Varjolan Tilalla, sekä toisekseen tapahtumaan, jossa ohjelmassa oli lasersota ja vankilaseikkailu. Kerroin havainnointiani asiakkaille tapahtuman alussa ja pyysin heiltä suostumuksen siihen. Kirjasin havaintoni kunkin tapahtuman jälkeen, jotta havaintoni olivat tuoreessa muistissa. Havaintomuistiinpanoja kertyi kummastakin tapahtumasta 1,5 sivua. Päätin olla kirjaamatta itse tilanteessa, sillä se olisi saattanut häiritä osallistujia. Havainnointitilannetta saattoi helpottaa se, että olen suorittanut harjoitteluni J-Napissa, joten osa asiakkaista oli tuttuja, joten tilanne ei välttämättä ollut niin jännittävä.

4.5 Aineiston analyysimenetelmä

Opinnäytetyön aineiston analyysimenetelmänä on käytetty teemoittelua. Kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93.)

Analyysin ohjenuorana on sovellettu oheista Tuomen ja Sarajärven (2013, 92) kuvausta laadullisen analyysin vaiheista:

1. Päätä, mikä tässä aineistossa kiinnostaa ja tee vahva päätös!
2. Käy läpi aineisto, erota ja merkitse ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseesi.

3. Kaikki muu jää pois tästä tutkimuksesta.
4. Kerää merkityt asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta.
5. Luokittele, teemoita ja tyyppitele aineisto.
6. Kirjoita yhteenveto.

Teemojen muodostamisessa on mahdollista käyttää apuna koodausta. Koodeina voidaan käyttää esimerkiksi numeroita, kirjaimia tai muilla keinoin aineistoon tehtyjä jäsenteleviä merkintöjä, kuten vaikkapa alleviivauksia värikynin. Koodaaminen ei ole välttämätöntä, mutta helpottaa aineiston käsittelyä, sillä niiden avulla merkitykselliset tekstikohdat löytyä nopeasti verrattuna siihen, ettei tekstiin olisi tehty minkäänlaisia merkintöjä. Merkitsemällä samoin koodein tekstikohdat, joissa puhutaan samankaltaisista asioista, saadaan aineistoon selkeyttä ja helpotetaan analyysia. Koodauksessa tutkija merkitsee aineistoon tutkimuskysymysten kannalta olennaisia asioita. Koodaamalla saadaan siis kartoitettua aineiston sisältöä selvittämällä, mitä tutkimusaiheeseen liittyvää siellä on. (Eskola & Suoranta 2000, 155.)

Analyysia tehdessä alkuperäinen tutkimuskysymys oli keskiössä. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti, ja tämän jälkeen tulostettiin ja sieltä poimittiin tutkimuskysymysten kannalta oleelliset seikat koodauksen avulla. Litteroinneista kerättiin tärkeät asiat eri teemoihin, joiden esiin tuomiseen käytettiin erivärisiä korostuskyniä ja huomautuksia sivumarginaaleissa. Teemat olivat haastattelun kulun mukaisia teemoja, mitä noudatti myös haastattelussa hyödynnetty sarjakuva. Haastattelut eivät kuitenkaan edenneet yksiselitteisesti teemasta teemaan, vaan kommentteja ja vastauksia saattoi tulla eri vaiheissa haastattelua. Täten oli tärkeää lukea ja koodata aineisto huolella.

Haastattelujen tuloksien kuvauksessa käytetään asiakkaiden suoria lainauksia, sillä ne välittävät parhaiten asiakkaiden ajatusmaailmaa. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2009, 120) mukaan suora lainaus on paikallaan esimerkiksi, jos tutkija haluaa välittää tutkittavan ”äänestä” näytteen tai jos lähteen sanonta on niin merkittävä, että se halutaan säilyttää muuttumattomana. Opinnäytetyön tekijänä tein tietoisin valinnan

esitellä tuloksia asiakkaiden äänellä, sillä se soveltuu hyvin kokemuksen kuvaamiseen. Näin myös pyritään minimoimaan asiakkaan sanomisien ylitulkitseminen ja väärinymmärtäminen.

Haastateltavien suorissa lainauksissa asiakkaista käytetään lyhennettä A, jotta asiakkaiden tunnistamattomuus toteutuisi. Eri haastatteluihin osallistuneet erotellaan lyhenteillä A1=yksilöhaastatteluun osallistunut, A2=ryhmähaastatteluun osallistuneet ja A3=yksilöhaastatteluun osallistunut, joka ei osallistunut tapahtumiin. Ryhmähaastattelun asiakkaita ei lähdetty erikseen erottelemaan, vaan heistä kaikista käytetään lyhennettä A2. H-lyhennettä käytetään haastattelijasta. Asiakkaiden kertomien työntekijöiden nimet on muutettu tunnistamattomaksi käyttäen nimitystä X-työntekijä. Muutoinkin tekijät, joista voisi tunnistaa asiakkaan, on muutettu niin, että asiakkaan tunnistamattomuus säilyy. Suorat sitaatit ovat aitoja, muokkaamattomia asiakkaiden lausumia ilmauksia, joista ei ole poistettu täyte- tai slangisanoja.

5 Tulokset

5.1 Haastattelujen tulokset

Haastattelujen teemoina olivat osallisuus ja huono-osaisuus, rankaiseminen ja palkitseminen, tapahtumiin osallistuminen, vuorovaikutus tapahtumissa, työntekijöiden läsnäolo, tapahtumien jälkeen, osallistumisen esteet, osallisuuden ulottuvuudet sekä haastateltavien elämäntilanne.

5.1.1 Osallisuus ja huono-osaisuus

Kuten on todettu kappaleessa 3.1 Osallisuus, osallisuuden käsitteen määrittelyyn ei ole yksiselitteistä vastausta. Määritelmiä löytyy useita erilaisia riippuen, mistä näkökulmasta asiaa tarkastelee. Porkkana-hankkeen yksi tavoite on lisätä osallisuutta, ja täten pidin mielenkiintoisena selvittää, mitä haastateltavat ajattelevat osallisuuden

käsitteen merkitsevän. Kysymys tuntui osalle haastateltavista aluksi vaikealta. Haastateltaville pyrittiin painottamaan, että kysymykseen ei ole yhtä ainoaa oikeaa vastausta, vaan halutaan tietää, mitä haastateltavan omasta mielestä käsite tarkoittaa. Haastateltavat kuvailivat osallisuuden käsitteen muun muassa seuraavilla tavoilla:

A2: "Se kuulostaa vähän niinku, että on omasta tahosta sitoutunut siihen juttuun tai johonkin tämmöseen."

A2: "Osallisuushan on määritelmä, että sä oot osallisena jossain asiassa."

A1: "Osallisuus on aika laaja käsite... Se tuntuu siltä, että miten niinku yksilö toimii muitten kanssa. Menee niinku johonkin toiseen ryhmään, niin tulee siihen osalliseksi."

Osa haastateltavista kuvasi eron osallisuuden ja osallistumisen käsitteen välillä. Vaikkakin puhekielessä ilmaisut menivät sekaisin, haastateltavien kuvauksista kuitenkin huomasi, että he hakivat sitä, että osallistuminen on eri asia kuin olla täysin sitoutunut toimintaan ja olla osallisena.

A2: "Vaikka on jossakin ryhmässä mukana, menee vaikka johonkin tapahtumaan, mutta sitten siihen voi osallistua tai olla osallistumatta. Tavallaan, jos ei oo ryhmän mukana, niin silloinhan ei tavallaan osallistu. Eikä pelkästään katso sivusta, niinkun se oli mun pointti siinä."

A2: "Vaikka on mukana, niin se ei heti oo sitä että sä osallistut siihen hommaan. Sä oot vaan seurana muuten. Et tekee sitä kans."

Lisäksi haastateltavia pyydettiin määrittelemään huono-osaisuuden käsite. Haastateltavat määrittelivät huono-osaisuuden muun muassa seuraavasti:

A1: "No ehkä huono-osaset on vähän sellasia, jotka ei välitä ittestään jollain tapaa. Ne ei halua olla niinku mukana ja sitten on vähän ristiriitainen ittesä kanssa ja ehkä vähän syrjäytynyt."

A2: "Mulle tulee mieleen, että ei oikein menesty missään."

A2: "Tässäkin maassa on niinku tasoeroja ihmisten välillä. Niinku varallisuuden välillä ja sitten on huono-osaisempia ihmisiä."

A2: "Asunnottomia on paljon, päihdeongelmaisia, mielenterveysongelmaisia ja vähävaraisia."

A3: ”Siihen liittyy varmaan aika paljon eri asioita, mutta kyllä tulee mieleen nämä toimeentulotuenhakijat ja sit jos vaikka pitää käydä leipäjonossa hakemassa ruokaa. Joka kuukausi on vähän semmosta kamppailua, mitenkö rahat riittää.”

Käsitteen määrittelyn jälkeen haastateltavilta kysyttiin, kokevatko he olevansa huono-osaisia ja miten se näkyy heidän elämässään. Vastauksissa oli eroavaisuuksia, sillä osa haastateltavista koki olevansa huono-osaisia, kun taas osa näki että heidän asiansa eivät ole niin huonosti.

A2: ”No mä oon ainakin huono-osainen, vaikka mulla on asunto ja näin, et on silleen elämä järjestyksessä, mutta mulla on kuitenkin päihdeongelma. Oon korvaushoidossa, et kyllä tästä nousee pikkuhiljaa, mutta oon ollu huono-osainen kyllä. Just silleen, et rahaa ei oikein oo mihinkään ja sit se johtaa rikollisuuden aika pitkälti.”

A2: ”Mulla on aika sama tausta kanssa, että korvaushoidossa oon nytten toisinaan. Pitkä päihdehistoria ollut ja oon ollu huono-osainen.”

A3: ”No kyllä aika usein tuntuu siltä, etten oo osallisena tässä yhteiskunnassa. Sillee on aika usein semmonen fiilis, että ei ketään oikeesti kiinnosta minun olemassa olo. Tai silleen niinku tyyliin just lähinnä paperilla on olemassa, kun laittaa toimeentulotukihakemuksen ja että siinä on osallisena yhteiskunnassa. Tai sit ku työkkäriä miettii, niin silleen että kiinnostaako niitäkään oikeesti minun olemassa olo tai silleen. Toisaalta en mä ehkä itseäni laske siihen kuitenkaan, että siinä mielessä haluan pysyä positiivisena, että ei mulla ehkä oo niin huonosti asiat, et en laske itseäni huono-osaisiin. Tulen kumminkin toimeentulolla toimeen ja vanhemmatkin tarvittaessa voi aina auttaa. Sillain tavallaan on jonkun näköinen suojaverkosto. Just vaikka tää J-Nappikin. Täällä voi sit aina tarvittaessa tulla käymään. Huono-osaisuuteen vois liittää, että siinä ei välttämättä oookaa sillain turvaverkosta ympärillä. Se on just lähinnä toimeentulon hakemista ja että välttämättä ei hirveesti oo mitään muutakaan elämää siinä.”

Viimeisimmässä haastateltavan lainauksessa ilmenee asiakkaan pohdinta omasta asemastaan yhteiskunnassa. Aluksi hän sanoo, että tuntuu, ettei olisi osallisena yhteiskunnassa. Pohdittuaan asiaa pidemmälle hän kertoo, etteivät asiat niin huonosti olekaan. Huono-osaisuuden ja osallisuuden kokemukset ovatkin subjektiivisia, kuten kappaleessa 3.2 Huono-osaisuus ja syrjäytyminen on todettu. Vaikka paperilla voitaisiin määritellä, kuka on huono-osainen ja kuka ei, kokee jokainen asian yksilöllisesti.

5.1.2 Rankaiseminen ja palkitseminen

Haastateltavilta kysyttiin, ovatko he kokeneet rankaisemista sosiaalipalveluissa. Osa haastateltavista kertoi, etteivät ole kokeneet rankaisemista, kun taas osa kertoi kokeneensa rankaisemista antaen useita esimerkkitapauksia. Useampi haastateltava mainitsi kokeneensa rankaisemista ja huonoa kohtelua niin sanotussa normaalissa aikuis-sosiaalityössä, jolla viitattiin Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityöhön (Hannikaisenkadun sosiaaliasemaan).

A2: "Normisossussa joo."

A2: "Hannikaisenkadulla kyllä."

A2: "No ei mulla oo tullut semmosta, että mua jotenkin rankaistaan tai mitään."

Myös myöhemmässä vaiheessa ryhmähaastattelussa haastateltavat alkoivat vertailla J-Napin ja niin sanotun normaalin sosiaalitoimen toimintaa.

A2: "Tää sosiaalitoimi on niinku mielestäni paljon parempaa."

A2: "Välillä tuntuu, että tää ei oo ees sosiaalitoimi. Nimenomaan tuntuu frendeiltä ne ohjaajat."

A2: "Ethän sä pysty Hannikaisenkadulla olla sellasia."

A2: "Hannikaisenkadulla on sillain et ekan kerran jälkeen, joo tuu vaan tänne. Mut ku toiste menee, niin ei niitä oikeesti kiinnostaa, mitä sulle kuuluu."

A2: "Toisaalta siellä käy niin paljon enemmän ihmisiä, et täällä on pieni porukka, et pystyy silleen paneutumaan asioihin ja tukemaan paremmin ja auttamaan."

Kysyttäessä, miten rankaiseminen on ilmennyt, haastateltavat kertoivat useita eri esimerkkejä. Rankaisemiseksi koettiin esimerkiksi vuokravakuuden epääminen, kielteinen toimeentulotukipäätös, karenssit ja myös huono kohtelu.

A2: "Voi olla silleen ennakkoluuloja, jos kertoo että on päihdetaustaa tai jotain tällästä, niin sitten huomaa, että se kohtelu muuttuu."

A2: "Mulla kävi just Hannikaisenkadulla silleen, että kerto että on päihdeongelma, niin heti muuttu kohtelu semmoseks, että kattoo kun jotain halpaa makaraa."

A3: *"Kyllä sitä tulee melkein joka kuukaus vähän jännitettyä vaikka sitä toimeentulotukeakin. Senkin tavallaan vähän kokee meitä rankaisevaks, että niinku tän työllisyyden suhteen tavallaan. Kun mun on pitänyt työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa aloittaa. Mut sit kun ne ei oo onnistunu, niin oon saannu silleen pelätä ja jossain kohtaan vähän valmistautunut, että tulee toimeentulotukeen alennus ja rangaistaan siitä, ku on moitittavasti toiminut ja tälläin näin."*

H: *"Mitä sä oot mieltä tämmösistä karensseista ja rangaistuskeinoista?"*

A3: *"No en sit tiää, kyllä ne vähän tuntuu turhalta pelottelulta. Tai just siinä toimeentulotuessa voi alentaa -20 % ja sit vielä -40 % . Niin se -40 % alennus tuntuu ihan turhalta. Eikö riittäis se yks tavallaan. En mä sit käytännössä tiää, mitä kaikkea siinä pitää tehdä, että saa isot rangaistukset."*

H: *"Varmaan siellä taustalla on ajatus, että niiden pitäis motivoida. Mitä sä ajattelet, motivoiko ne pelotteet ja rangaistuskeinot?"*

A3: *"Kyllä ne varmaan voi jossain tapauksissa toimia, mutta en sit tiää, onko toimeentulohakijat oikea ryhmä, mihin niitä pitää kohdistaa. Siellä voi olla paljon muitakin ongelmia. Itikki ajattelin siinä kohtaan, kun kuntouttavan työtoiminnan keskeytin, niin oli et ihan sama sitten. Vähän silleen vaikea sanoa... Tavallaan sen ymmärtää, että siellä on ehkä hyvä olla tuommosia mutta toisaalta ite oon hyvinvointiyhteiskunnan kannalla. Ihmisiä ei aleta liikaa rankaisemaan."*

Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, mitä he ovat mieltä Porkkana-hankkeen tapaisesta palkitsemista. Suurimmalla osalla haastateltavilla oli positiivisia asioita sanottavana kokemastaan palkitsemisesta. Osa totesi, etteivät he välttämättä koe palkitsemista kovinkaan tärkeänä. Yksi haastateltava koki, että käyminen J-Napissa on itsessään palkinto.

A1: *"No on se kyllä aika jännää, että palkitaan. Tää on ite palkinto, et on täällä."*

A2: *"Mun mielestä tää on mahtava juttu, että pääsee tekemään asioita, mitä ei niinku normaalisti pääse tekemään rahatilanteen takia. Esimerkiksi cartingia ja ratsastusta, seinäkiipeilyä ja mitä kaikkea niitä on ollu. Se on ollu mahtavaa, kun saa joka toinen kerta lahjakortin, kyl se motivoi totta kai. Se on oikeesti tosi hyvä juttu."*

Haastateltava, joka ei osallistunut hankkeen tapahtumiin mahdollisuudesta huolimatta, näki palkitsemisen kuitenkin positiivisena asiana. Toisaalta asiakas kuvaili, että yksilökäynneiltä saadut palkinnot kannustivat, mutta suuren mittakaavan tapahtu-

mat tuntuivat liialliselta ja asiakas koki, ettei ole ansainnut sellaista. Lisäksi haastateltava kuvasi, että kynnyksen lähteä tapahtumiin tuntemattomien ihmisten kanssa on suuri.

A3: *”No jotenkin tuli siinä semmonen paapomisfiilis, että meitä työttömiä koitetaan tuommosella... Tai silleen kuitenkin täällä käy vähän aikuisempaaki porukkaa, niin sitten tuli semmonen, että no onks tää nyt ihan tarpeellista välttämättä. Ja sit kans semmonen, että kyllähän tuli sekin, että ansaitseeko muka tämmöstä kun just tuntuu, että tää on kallis hanke, kun kaikkee tommosta tivolia ja Särkänniemeä ja tuommosta. Kyllä siinä tietty tuli sekin, että onko tämmösen arvonon, kun hirveesti tuntuu muutenkin yhteiskunnassa tuntuu olevan semmonen ilma- piiri, että työttömät on niinku arvottomia.”*

A3: *”No kyllä se on tosi hienoa, että tommonen mahdollisuus on annettu, että ei sillein kauheen yleistä nykyaikana tämmönen, et sinällään tosi positiivinen juttu, että niinkun tämmönen hanke on. Yllätti, että Jyväskylän kokoisessa kaupungissa, ettei missään pääkaupunkiseudulla.”*

A3: *”Kyllähän nuo kaikki tapahtumat on sinällään kiinnostavia ja tälläin, mutta itellä vaan vähän saattaa se kynnyksen olla iso lähteä tommosiin niinku tuntemattomien ihmisten kanssa, että niinku kyllä mä varmaan ihan tuttujen ihmisten kanssa mihin tahansa noihin lähteäkin.”*

A3: *”Ehkä sekin, et ei ois ollu näin paljoa näitä tapahtumia. Tossa tuntuu olevan joka viikolle jotakin. Kaikki bussikuljetukset on järjestetty etukäteen, vaikka tietty on se hyvä, että ne on hoidettu. Itelle vaan tulee just semmonen fiilis, että just kun noin on silleen aika hintavia ja kaikki on viimeisen päälle järjestetty. Tulee semmonen olo, että ei me nyt olla enää ala-asteella.”*

H: *”Miten sä oot kokenut tän J-Napin Porkkana-hankkeen, jossa palkitaan rankaisemisen sijaan?”*

A3: *”Kyllä se on sinällään ihan hyvä toimivakin varmaan. Ois voinnu olla kyllä itellekin ihan hyvä semmosessa elämänvaiheessa, ku mullakin oli pari vuotta sitten, kun mä ekaa kertaa aloitin käymään täällä. Silloin mullahan oli aika vaikeeta tulla niille ajoille. En mäkkään usein tullu, kyllä ois varmaan siinä kohtaan auttanut tämmönen hanke. Tässä kun on saanu ittensä parempaa kuntoon, niin en oo kokenut sitä niin tarpeelliseksi. Ihan kivahan on saada se lahjakortti, mutta en sitä koe ihan tarpeelliseksi tällä hetkellä, kun oon paremmassa kunnossa. Mutta sen myönnän, että ois se varmaan mua sillon motivoinu ja sinällään on kyllä tarvetta tuommoselle. En tiää sit tii, tarviiko sen olla näin mittavassa vai että riittäiskö sit pelkästään lahjakortti.”*

H: *”Sä oot yksilökäynneillä saannu sit niitä lahjakortteja? Vai mitä palkintoja sä oot saannu sieltä?”*

A3: *”No leffalipun oon saannu ja niitä S-ryhmän lahjakortteja.”*

H: *”Miltä on tuntunut saada tommosia palkintoja?”*

A3: ”Kyllä sitä ihan silleen positiivinen fiilis tullu. Just vaikka ne S-ryhmän lahjakortit niin, että on tavallaan sitä ylimääräistä rahaa ruokakauppaankin laittaa. Ja sit tietty, että siitä lahjakortista ei välttämättä ihan semmonen paapomisfiilis sitten tule. Se ei tunnu niin isolta, jos vertaa tämmösiin tapahtumiin.”

Samankaltaisia ajatuksia palkitsemisen ansaitsemisesta oli myös joillakin muilla J-Napin asiakkailta. Ilmiö tuli esille hankkeen alkuvaiheessa, kun työntekijät esittelivät hanketta yksilökäynneillä asiakkaille ja kertoivat palkitsemisesta. Asiakas saattaa kokea tehneensä virheitä elämänsä aikana ja on kohdannut vastoinkäymisiä niin paljon, että hänestä tuntuu, ettei ole ansainnut palkitsemista. Myös haastateltavan kommentista voisi tulkita, että hän saattaa pohtia, mitä yhteiskunta ajattelee, jos häntä palkitaan ”arvottomana työttömänä”. Tällä hetkellä yhteiskunnassa vallitseekin rankaisemisen kulttuuri, ja sen kääntäminen porkkanan antamiseen ei välttämättä olekaan niin suoraviivaista, kun asiakaskunta on kokenut koko elämänsä pelkkää rankaisemista.

5.1.3 Tapahtumiin osallistuminen

Haastateltavilta kysyttiin, mihin kesän 2016 Porkkana-hankkeen tapahtumiin he olivat osallistuneet. Muutama haastateltava kertoi osallistuneensa jokaiseen tapahtumaan. Osa oli osallistunut muutamaaan tapahtumaan. Haastateltavat kertoivat, että osallistumiseen vaikutti aikataulujen sopiminen ja oliko aktiviteetti itselle mieluinen ja kiinnostava. Kaksi haastateltavaa kertoi tulleen kipeiksi ja heitä harmitti, etteivät päässeetkään osallistumaan johonkin tapahtumaan. Haastateltavilta kysyttiin myös, mikä tapahtumista jäi parhaiten mieleen. Päälimmäisinä haastateltavilla jäivät mieleen ratsastus, lasersota- ja vankilaseikkailu sekä Särkänniemen-reissu.

Haastateltavat kokivat olleensa osallisia tapahtumissa. Vastaukseen saattoi vaikuttaa osallisuuden käsitteen monimutkaisuus. Tämän vuoksi haastateltavilta kysyttiin lisäksi, mitkä asiat vaikuttivat osallisuuden tunteeseen. Haastateltavat kuvailivat osallisuuden tunteeseen vaikuttavan vuorovaikutus muiden osallistujien ja työntekijöiden kanssa. Lisäksi haastateltavat kertoivat, että osallistuessaan tapahtumaan siihen tuli

myös osallistuttua täysillä. Tapahtumien kohokohtina nähtiin esimerkiksi lasersodan tai vankilaseikkailun voittaminen ja islanninhevosella ratsastaminen. Osa aktiviteeteista oli haastateltaville uusia, joita he eivät olleet kokeilleet aikaisemmin. Haastateltavat vaikuttivat innokkailta selittäessään tapahtumista ja onnistumisen kokemuksistaan.

H: "Koitko sä, että olit siellä tapahtumassa osallinen?"

A1: "Joo."

H: "Mitkä asiat vaikutti siihen, et sulla oli semmonen tunne?"

A1: "Vähän vaikeita kysymyksiä... No sai olla sen ryhmänkin kanssa, jutella ja vähän muittenkin ihmisten kanssa, niin ehkä se toi sitä, että sit tietenkin noitten ohjaajien kanssa. Niin justinsa se toi sitä, et oli niinku osallisuutta."

H: "Sitten jos mietitään tota itse tapahtumassa oloa, niin oliko teillä semmosia aktiviteetteja, mitä teitte ihan ensi kertaa? Millasta se oli?"

A2: "Lasersota tais olla ekaa kertaa. Frisbeegolffi oli X-työntekijän kanssa ihan jees. Sit se lasersota ja vankilaseikkailu, ne oli niinku ihan huippuja."

H: "Mitä te ajattelette, mikä oli vaikka tietyn tapahtuman semmonen kohokohta?"

A2: "No varmaan just se ratsastaminen. Se, että sai laukata. Ja ylipäätänsä se, että sai ratsastaa issikalla. Mä en oo niinku ikinä ratsastanu islanninhevosella."

A: "Olinko mä ykkösenä kertaakaan siellä lasersodassa? Enks mä ollu kerran?" (kysyy haastattelijalta).

H: "Taisit ehkä olla, en ihan tarkalleen muista. Mä olin nimittäin siis pelaamassa siellä lasersodassa kans tiedoksi myös muille."

A2: "Me molemmat oltiin ainakin kerran ykkösenä meidän tiimistä (tarkoittaa itseään ja haastattelijaa). Et se vois olla se kohokohta."

A2: "Musta ehkä toi vankilaseikkailu, kun me voitettiin se kokonaan."

A2: "Meinasin sanoa ihan samaa."

A2: "Kun tota vankilaseikkailua ja lasersotaa ei oo ikinä tullu kokeiltua, niin ne oli erittäin mukavia."

A2: "Mä en oikein innostunut lasersodasta, mutta sitten mysteerihuone ja vankilaseikkailu oli semmosia uusia niin ne oli, mä kyllä tykkäsin."

H: "Jos ajatellaan yleensä noita tapahtumia, niin koitteko te, että olitte osallisia niissä?"

A2: "Joo."

A2: "Mihin mä kaikkiin osallistuin, niin kaikkiin tuli osallistuttua ihan täysillä, mahdollisimman paljon."

Haastateltavat kertoivat, että tapahtumiin osallistumiseen vaikuttivat muun muassa uusien kokemusten kokeminen sekä tapahtumien maksuttomuus, sillä vähäisillä sosiaalityöillä ei ole varaa harrastaa kalliita vapaa-ajan harrastuksia. Vahvana nousi esille myös yhteisöllisyys ja muiden ihmisten kanssa oleminen. Usea haastateltava kertoi saaneensa tapahtumien ja J-Napin hengailuryhmän kautta kavereita. Tapahtumista puhuttaessa monessa yhteydessä tuli esille kuvailu "hyvästä porukasta". Haastateltavat näkivät tärkeänä tekijänä ylipäänsä myös sen, että he pääsivät lähtemään kotinsa ulkopuolelle. Yksi haastateltava kertoi, että hänen veljensä oli päässyt pyynnöstä tapahtumaan mukaan. Haastateltavan mielestä veljen mukaan pääseminen teki kokemuksesta vielä paremman.

A2: "Ihan mahtavaa, ku pääse ilmatteeksi. Sit tosiaan se, että on tekemistä, että ei jää vaikka kotiin vaan makaamaan sohvalle vaan lähtee ulos. Se vaikuttaa muutenkin mielialaan ja niinku se, että tekee hauskoja asioita ja tapahtumia ja kokemuksia, totta kai se on aina hyvä."

A2: "Just sekin, että saa uusia kavereita näistä ryhmistä tai silleen tapahtumista, se on musta kiva juttu."

A2: "Mulla oli vähän sama. Mä kans innostuin."

A2: "Mulla oli ehkä se, että saa jotain tekemistä, ettei tarvii tosiaan yksin olla kotona."

A2: "Jyväskylässä on noi kaikki tosi kallista, niin nyt ku sais ilmasiks kokeilla. Ja hyvä porukka mukana."

Kuten aiemmin on mainittu, osallisuuden käsitteen määrittelyyn löytyy useita eri variaatioita. Osassa osallisuuden käsitteen määritelmässä yhdeksi osatekijäksi nostetaan vaikuttamisen mahdollisuus. Tämän vuoksi haastattelussa päätettiin kysyä myös vaikuttamisen mahdollisuudesta ja mitä mieltä haastateltavat ovat siitä. Haastattelussa kysyttiin, oliko heillä mahdollisuus vaikuttaa tapahtumien sisältöön tai olisivatko he halunneet olla mukana vaikuttamassa. Moni haastateltava muisti, että heiltä oli ky-

sytty suunnitteluvaiheessa, mikä olisi mukava aktiviteetti. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet tarvetta tai kiinnostusta vaikuttaa tapahtumien sisältöön tai kulkuun.

A1: ”En mä en tainnu toivoa mitään silloin. Mulla on aina vähän sama mitä mä teen. Se on vaikea keksii uutta ja sit vähän pysyy siinä samassa.”

A2: ”Itseasiassa mä ehotin sitä ratsastusta ite X-työntekijälle (kutsuu etunimellä). X-työntekijä sanokin, että ne on nyt hommanu sen tallin ja näin. Mä olin ihan innossani siitä ja X-työntekijä ilmoitti mut siihen.”

H: ”Olisitteks te halunnu vaikuttaa enemmän tapahtumien sisältöön tai kulkuun tai olla jotenkin suunnittelemassa mukana?”

A1: ”No en mä.”

A2: ”Musta ainakin oli tosi mukavaa tämmönen.”

A2: ”Yllätyksenä kans, ku ei tiiä mitä sieltä tulloo.”

A2: ”Sit se, et meitä on kuitenkin aika paljon, niin se on vähän hankalaa mennä kaikkien.”

A2: ”Tää on just hyvä, et on erilaisia.”

A2: ”Kaikille jotain.”

A3: ”No ei mua ois henkilökohtaisesti hirveesti kiinnostanut. Kun just ei silleen tarpeelliseksi koe tommosia. Niin vaikka ois ollu mahdollisuus suunnitteluun, niin en mä ois sitä käyttänyt. Oishan se semmonen tietty hyvä, että nuorten kanssa yhdessä suunniteltais ja tälleen, mutta en mä ite ois silleen innostunut sen enempää.”

5.1.4 Vuorovaikutus tapahtumissa

Haastateltavat kuvailivat tapahtumiin liittyviä matkustusvaiheita kohteiden välillä innokkaasti. He muistivat pieniäkin yksityiskohtia matkalla käydyistä keskusteluista, vaikka osista tapahtumista oli kulunut jo useampi kuukausi aikaa.

H: ”Sit jos me ajatellaan sitä seuraavaa kuvaa matkustamisesta tapahtumaan. Niin mitä te ajattelette, että mimmonen ilmapiiri siinä matkalla oli, ku te menitte sinne tapahtumaan?”

A2: *"Sinne ratsastukseen mentiin semmosella pienellä taksilla, missä me istuttiin. Mä olin ainakin ihan innossani."*

A2: *"Siinä taksissa oli ainakin hyvä ilmapiiri."*

A2: *"Niin kaikki jutteli toistensa kanssa ja muutenki se oli tosi kivaa."*

A2: *"Muistaakseni jaettiin jotain kokemuksia siitä samasta päivästä. Ylipäätensä kaikki matkustukset on ollu tosi hauskoja ja ehkä kuitenkin parhaiten Särkänniemen matkustus."*

H: *"Mitä erikoista siinä Särkänniemen matkustamisessa oli?"*

A2: *"No se paluureissu oli kiva, ku oli ilta. Kaikki oli silleen vähän levottomiakin, mutta sillain kummiski rauhallista. Sitten musiikkia tuli kans soitettua."*

A2: *"Niin se keskipenkki ei ollu mitenkään hiljainen. Meitä oli siis minä, X, Y ja sit joku toinen se Z (kutsui muita asiakkaita etunimillä). Siinä oli ainakin vähän levotonta."*

A2: *"Hyvä meisinki oli."*

A2: *"Musta oli paras, ku sillä taksikuskilla oli koira. Se oli tosi kivaa. Juteltiin kaikkee sen kaa koirista ja muutenki rento tyyppi."*

H: *"Miten se matkustaminen sinne Särkänniemeen meni?"*

A1: *"Noo...Se oli ihan kivaa, siellä mä katoin, ku vähän nää porukat pelas yhtä noppapeliä. Minäkin olin siinä yhen erän mukana ja sit mä vaan niinku istuin siinä ihan paikallani ja juttelin veljen kanssa samalla ja juttelin porukoiden kanssa. Meillä oli siinä hyvä paikka."*

Haastateltavat totesivat, että he tunsivat osan muista tapahtumiin osallistuneista asiakkaista entuudestaan, mutta osa oli uusia tuttavuuksia. Haastateltavat suhtautuivat muihin asiakkaisiin avoimin mielin ja pitivät mukavana päästä tutustumaan uusiin ihmisiin. Haastateltavat kertoivat rupatelleensa myös muiden osallistujien kanssa, joita eivät tunteneet aikaisemmin. Haastattelun useissa yhteyksissä nousi esille kuvailu hyvästä yhteishengestä ja porukasta.

H: *"Sitten siinä on tuo seuraava kuva, että näkee muut osallistujat. Niin miten sä kuvailisit, että minkälainen porukka teillä oli siellä?"*

A1: *"Meitä oli tää ryhmä täällä ja sitten oli joku muu semmosia nuoria lähinnä."*

H: *"Niin, että osan sä tunsit entuudestaan ja osaa et vai?"*

A1: *"Niin."*

H: *"Mitä sä ajattelit, ku sä kohtasit ne muut osallistujat, ketä sä et tuntenut?"*

A1: *"Noo.. Kyl neki ihan hyviltä tuntu. Ei niissä ollu mitään vikaa."*

H: *"Mites sit siinä on toi neljäs kuva, missä lukee et näkee muut osallistujat. Sit-ten kun te menitte sinne tapahtumaan, niin mitä te ajattelitte, kun kohtasitte muut osallistujat?"*

A2: *"En mä tuntenut sillai ketään, mun mielestä tosi kiva, et tutustuu uusin ihmisiin. Kun ei niitä kavereita oo koskaan liikaa."*

H: *"Juttelitteks te keskenään?"*

A2: *"Totta kai."*

A2: *"Ainakin joittenkin kanssa."*

H: *"Mistä asioista te juttelitte semmosten kanssa, ketä te ette tuntenu aikasemmin?"*

A2: *"Esimerkiksi siitä tapahtumasta tai jostain muusta. Esim säästä."*

A2: *"Siitähän se sitten lähtee."*

5.1.5 Työntekijöiden läsnäolo

Haastateltavilta kysyttiin myös, miten he kokivat osallistumisen vapaa-ajan toimintaan sosiaalipalveluiden työntekijöiden kanssa. Kaikki haastatteluun osallistuneet kertoivat, että J-Napin työntekijöitä ei nähdä sosiaalityöntekijöinä, vaan enemmänkin kavereina. Työntekijöitä kuvailtiin rennoiksi, ja haastateltavien mukaan heille pystyi juttelemaan tapahtumien aikana. Yksi haastateltava kertoi asuneensa lapsuutensa perhekodissa ja tottuneensa sosiaalityöntekijöihin, minkä vuoksi hän näkee heidät enemmänkin kavereina.

A1: *"No mulla oli unohtunut, et ne olikin sosiaalityöntekijöitä melkein, kun ne on justiinsa tolleen vähän niinku normisti. Ei ota ehkä niin tosissaan sitä."*

A2: *"Ei haittaa ollenkaan, koska ne on aivan ihania."*

A2: *"Ja kun ei ajattele, että okei noi on nyt sossuja ja me mennään niitten kaa tonne. Vaan se on, et vitsit niitten kaa on niin siisti lähtee."*

A2: *"Mä oon niinku eläny lapsesta asti tuolla perhekoti X:ssä, niin ei tunnu missään niinku erillisenä, et ne on jotain kunnan työntekijöitä, ei sillä oo väliä. Ne on kavereita ja tommosia, et pystyy juttelee."*

H: *"Pystyitteks te juttelee työntekijöille samoista asioista kun kavereille siellä tapahtumissa?"*

A2: *"Kyllä."*

A2: *"Kyllä, ku neki puhuu silleen. Ei ne nyt ehkä välttämättä nyt niin paljon puhu kun me omista asioista, vaan semmosta pientä jotain."*

A2: *"Niinku vaikka koirista. (naurua)."*

A2: *"Yhteisiäkin juttuja löytyy."*

Kysyttäessä, millainen tapahtuma olisi ollut ilman työntekijöitä, kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että se ei olisi hyvä idea. Työntekijöiden läsnäolo nähtiin tärkeänä niin seurallisessa mielessä kuin senkin puolesta, että tapahtumassa on joku, joka vetää tapahtumaa ja on niin sanotusti kartalla tapahtuman kulusta. Lisäksi työntekijöiden läsnäoloa kuvattiin yhdistävänä tekijänä.

H: *"Millaiset noi tapahtumat ois ollu, jos siellä ei ois ollukkaan ketään työntekijää paikalla?"*

A2: *"Outoja, kun järjestäjät ei oo mukana, niin ois alkuun ollu ainakin vaivaannuttavaa."*

A2: *"Tuntuu, että jotain puuttuu."*

A2: *"Kyl ne jollain tapaa yhistääkin."*

A2: *"Just et ne juttelee kaikkien kanssa ja sit tulee juteltua samaa asiaa monen kanssa. Just se yhdistää."*

A1: *"Ehkä se ois ollu silleen, et kaikki ois ollu hukassa, en tiiä."*

J-Napin työntekijät toivoivat opinnäytetyöltä tietoa siitä, mitä asiakkaat ajattelevat osallistumisesta vapaa-ajan toimintaan sosiaalipalveluiden työntekijöiden kanssa. Tuloksissa nousee selkeästi esille, että J-Napin työntekijät tekevät työnsä hyvin, sillä he ovat saaneet luotua avoimen ja kaverillisen ilmapiirin toiminnalleen arvojen mukaisesti. Haastateltavat pitivät tärkeänä työntekijöiden osallistumista Porkkana-

hankkeen tapahtumiin, koska heidän voitiin katsoa luovan yhteisyyden tunnetta. Tulokset tuovat lisänäyttöä myös sille, että J-Napin kaltaiselle matalan kynnyksen palvelulle on tarvetta, sillä asiakaskokemukset erilaisesta sosiaalipalvelusta, jossa sosiaalityöntekijät eivät ole sidoksissa virastotiloihin ja vakiintuneisiin toimintatapoihin, näyttäytyvät positiivisena.

5.1.6 Tapahtumien jälkeen

Haastateltaville jäi positiivinen mielikuva tapahtumista, ja he kertoivat, että mielellään osallistuisivat jatkossakin samankaltaisiin tapahtumiin, jos sellainen mahdollisuus tulisi. Haastateltavat pitivät osallistumisen merkitystä tärkeänä. Merkittävänä tekijänä oli ylipäättään kotoa pois pääseminen, sillä haasteltavien mukaan heillä on taipumusta jäädä sohvan pohjalle ja masentua helposti. Se, että haastateltavat olivat saaneet tällaisen mahdollisuuden, merkitsi haastateltaville enemmän kuin pelkän ilmaislipun verran. Haastateltavat kuvasivat annetun mahdollisuuden merkitsevän hyväksytyksi tulemista ja kertoivat, että on tärkeää luoda mahdollisuuksia sosiaalisille kontakteille ja päihteettömyydelle. Kaikki haastateltavat totesivat kertoneensa tapahtumiin osallistumisesta vanhemmilleen tai kavereilleen. Tästä voisi päätellä, että tapahtumiin osallistuminen ei ollut täysin arkipäiväistä tai mitätöntä haastateltaville, sillä he halusivat jakaa kokemuksensa myös muille. Eräs haastateltava kertoi lisänneensä osallistumisesta Facebook-päivityksiä, kun kerrankin oli päässyt paikkaan, jossa käymisestä kehtasi kertoa muille.

H: "Siirrytään tohon tapahtumaan muisteluun, niin minkälainen tunnetila teillä on jäännä noista tapahtumista?"

A2: "Hyvä, vois mennä uudestaan kaikkiin."

A2: "Mäki haluan kaikkiin uudestaan vaan!"

A2: "Just se, et ku se tuo päiviin jonkinäköistä tekemistä, ettei jää sinne sohvan pohjalle. Mulla on se, että mä masennun tosi helposti ja jään helposti sinne kotiin vaan."

A2: "Sama homma itellä."

A2: "Sama homma täälläkin."

A2: *"Ja just se, että koska se sitten helpottaa muutenkin ja jos on masentunut sitten se johtaa siihen päihteiden käyttöön ja sit siitä tulee kierre. Mutta sit tämmöset just auttaa, et on tekemistä ja selväpäisiä ihmisiä, et on mahdollisuus olla selvin päinkin. Tosi tärkeää, että tälläsii järjestetään."*

H: *"Minkälainen merkitys sillä oli, että te saitte osallistua tämmösiin tapahtumiin?"*

A2: *"Hyvin suuri."*

A2: *"No ehkä tietyllä tapaa koki, että on silleen hyväksytty, ettei oo semmonen yksinäinen fiilis yhtään milloinkaan koskaan enää. Suuri merkitys."*

A2: *"Nyt ku lasersodassa ja noissa kävin ekaa kertaa, niin tietää, että niinku porukan kanssa voi käydä uusissa asioissa. Että suosittelen ja tollain."*

H: *"Kerroitteks te vaikka vanhemmille tai kavereille tai jollekin, että te ootte käyny tämmösissä?"*

A2: *"Joo."*

A2: *"Oon kertonut."*

H: *"Kerroitteks te, että tää on tämmönen niinku sosiaalipalveluiden juttu?"*

A2: *"Ehkä en mä ihan varmaan niin sanonu. Mä vaan kerroin, että lähen J-Napin kanssa, et kyl ne tietää."*

A2: *"Porukat tietää, että mä käyn ryhmässä. En mä mitenkään erityisesti selittele missä ryhmässä."*

A2: *"Mä teen aina kivat Facebook-päivitykset, niin sieltä vähintään kaikki tietää missä mä käyn. Kun on vihdoin paikka jonka voi oikeesti mainita, että mä käyn muuten tämmösessä. Ettei tarvi olla enää, et en mä nyt tiä kehtaanks mä sanoa."*

Yksilöhaastatteluun osallistunut haastateltava toi esille, että Särkänniemen-kokemuksesta jäi paremmat tunteet verrattaessa viime kertaan, kun hän kävi siellä kaksi vuotta sitten perheensä kanssa. Positiiviseen kokemukseen vaikutti veljen ja muun ryhmän mukana olo. Tapahtumien merkitystä haastateltava ei pitänyt kovin suurena, sillä hän piti J-Napin toimintaa jo aiemmin hyvänä ja Porkkana-hankkeen tapahtumat olivat vain hyvä lisä siihen päälle.

H: *"Vastasko sun ennakko-odotukset siitä tapahtumasta?"*

A1: *"No ehkä mulla oli vähän paremmat fiilikset ku kaks vuotta sitten kun viimeks kävin Särkänniemessä."*

H: *"Mikä siihen vaikutti?"*

A1: *"No ehkä kun veli oli mukana ja toi ryhmä mukana ja oli vaan erilainen porukka."*

H: *"Mitä sä ajattelet, että minkälainen merkitys sillä oli et sä osallistuit tonne tapahtumaan?"*

A1: *"Noo, ei se sillei kauheesti niinku muuttanut tätä mielipidettä, miten hyvää tää on tää justinsa tää paikka. Se on vähän niinku semmonen ekstra juttu."*

H: *"Mikä sun mielestä tästä paikasta tekee sen hyvän, kuten sä äsken sanoit?"*

A1: *"No, se on justinsa tää porukka ja ohjaajat ja tää ympäristö."*

H: *"Kerroitko sä vanhemmille tai kavereille, että oot käyny tämmösissä tapahtumissa?"*

A1: *"Joo kyl mä mun äitille kerroin."*

Haastateltavilta kysyttiin lopuksi, onko heillä jotakin lisättävää aihepiirin liittyen tai kommentoitavaa tai kysyttävää opinnäytetyöstä. Haastateltavat vaikuttivat kiinnostuneilta työstä ja aihepiiristä. Haastateltavat kysyivät, mistä lopullisen työn voi lukea ja milloin. Useat haastateltavat kysyivät myös, miksi olen valinnut kyseisen aiheen. Aihepiiri vaikutti siis kiinnostavalta myös asiakkaiden mielestä. Useat haastateltavat myös harmittelivat Porkkana-hankkeen päättymistä etukäteen. Pilottihankkeen tuloksista ja vaikuttavuudesta oltiin kiinnostuneita, ja myös asiakkaat olivat kiinnittäneet huomiota mediajulkaisuihin ja toivoivat kuulevan hankkeesta myös tulevaisuudessa.

A3: *"No se on ihan positiivista, että tämmönen on ollu täällä kokeilussa. Ois kyllä positiivista, jos keskustelu jatkuisi paikallisella ja valtakunnallisella tasollakin sitten. Jostain lehdestä muistan lukeneeni, että oli tästä Porkkana-hankkeesta juttua. Ois kyllä positiivista, jos tulevaisuudessakin keskusteltaisiin tämmösistä. Vaikka tosta Porkkanasta tai työttömistä ja niitten asemista. Tarviiko niitä nyt niin kytätä. Sit ois hienoa, että tästä sitten kuulis tulevaisuudessakin, mitenkä tää on toiminu. Muutkin kaupungit kuulis siitä, että täällä on tämmönen ollu ja mitenkä se on vaikuttanut ja muutkin kaupungit vois miettiä vastaavanlaisia."*

5.1.7 Osallistumisen esteet

Tulevaisuuden muistelu -menetelmää käytettiin haastateltavalle, joka ei ollut osallistunut tapahtumiin mahdollisuudesta huolimatta. Menetelmän käyttö tutkimuksellisessa muodossa oli riskialtista. Halusin kuitenkin saada asiakkaasta muutakin irti kuin sen, miksi hän ei osallistunut tapahtumiin. Riskinä olisi ollut, että asiakas ei olisi pysynyt tai ei olisi ollut halukas kuvittelemaan tulevaisuutta. Menetelmän käyttö vaatii niin haastateltavalta kuin haastattelijalta luovuutta ja mielikuvitusta. Onneksi kyseisellä haastateltavalla riitti intoa lähteä kuvittelemaan tulevaisuutta. Ohessa on kuvattuna tulevaisuuden muistelu -menetelmän käyttöä haastattelussa:

H: ”Seuraavaksi me voitaisiin tehdä semmonen pienimuotoinen aikamatka tulevaisuuteen. Sä voit valita semmosen ajankohdan, mikä on sun mielestä hyvä. Vaikka 1–3 vuoden päähän, mikä tuntuu hyvältä. Tuolloin asiat ois eri tavalla ja sä olisit osallistunut johonkin tämmöseen tapahtumaan. Ei välttämättä J-Napissa, mutta samantyyppiseen. Minkä ajankohdan sä valitsisit ja miksi?”

A3: ”No ajankohtana varmaan 2–3 vuotta eteenpäin ja silleen suhtaudun positii-visesti tulevaisuuteen, että ois siinä kohtaan ollu vaikka vuoden opiskelemassa. Sitten tavallaan siitäkin ois voimaantunut ja silleen.”

H: ”Vaikuttiko siihen mikään muu kun tää opiskelu muutos? Onko siinä 2–3 vuoden välillä tapahtunut jotain muutakin muutoksia?”

A3: ”No toinen on sit tuota psykoterapiassa oon sit käyny vuoden, että nyt syksyllä alko toinen vuosi. Sekin ois varmaan parin vuoden päästä loppunu viimeistään. Sit tavallaan ehkä tuntuis siltä, että jos ois opiskelupaikka ja terapiaa käyny pari vuotta, niin sit ois tavallaan mennyt elämä jääny taakse. Ois silleen hyvä fiilis jatkaa siitä eteenpäin.”

H: ”Jos me kuvitellaan, että nyt ois vaikka se vuosi 2019 ja sä oot vuoden käyny koulua ja saanu vähän sosiaalisia suhteita sielläkin. Sä voisit alkuun kuvitella, mikä se tapahtuma olisi?”

A3: ”No semmonen tuli mielee, mitä kesällä oli just täällä Jyväskylässä jalkapallojuttu, semmosten kuplien sisällä pelataan jalkapalloa. Semmonen tapahtuma sitten tuli mieleen.”

H: ”Kuvitellaan, että sä oot saanu tiedon työntekijältä, että sä pääsisit tämmöseen jalkapallotapahtumaan ilmasiks. Mitähän sä ajattelisit silloin 2019, jos sulle tulisi tämmönen mahdollisuus?”

A3: ”No kyllä oisin varmaan tuota enemmän innossani siinä sitten. Jos ois sitä sosiaalista elämä siinä enemmän, niin varmasti tota silloin tulevaisuudessa, niin helpommin kyllä innostuis siitä ja ois sit silleen totta kai mä lähen kokeilemaan ja tietty just sekin, että jos se on ilmaista niin.”

H: "Mitä sä voisit ajatella minkälaisia ennakko-odotuksia sulla ois siitä tapahtumasta?"

A3: "No varmaan sen verran siinä ajattelis, että onko ne muut ihmiset siellä jostain huippuhyviä ja silleen, et ehkä vähän saattais verrata itseään siinä. Että mitenköhän mä sit onnistun. Onko nää muut paljon parempia ja semmosta pientä jännitystä ehkä siinä vois olla ku mieltis. Tai just sitäkin, että onkohan nää muut paljon harrastunut, kun ite on ensimmäistä kertaa menossa. Onkohan nää muut sit kokeneempia."

H: "No sitten ku sä saavut sinne tapahtumaan ja kohtaat siellä ne muut osallistujat, niin mitähän sä mahtais ajatella, että ku näät ne muut osallistujat? Tai ketä sä voisit kuvitella, että siellä tapahtumassa ois?"

A3: "Varmaan voisin kuvitella, että muutama vähän urheilullisempi tyyppi ja ehkä muutama ihan normaali, tavallisempi, ei niin treenattu ja silleen. Se varmasti tietty lievittää semmosta jännitystä, kun näkee et siellä on niinku semmosia normaalimpia ihmisiä, kaikki ei oo niin sporttisen näköisiä."

H: "Mitä sä kuvittelet, mikä siinä jalkapallo aktiviteetissa ois hauskinta tai sen kohokohta siinä tekemisessä?"

A3: "Ihan varmasti se uutuuden jännitys ois varmasti hienoa ja sit kyllä varmasti sekin, että huomais, sen miten hauskaa voi tuntemattomien ihmisten olla. Ei välttämättä tarvii olla humalassa, että voi tuntemattomien ihmisten seurassa olla hauskaa."

H: "Voisit sä kuvitella, että vuonna 2019 sä juttelisit niille muille osallistujille jostakin?"

A3: "Kyllä varmasti, ei se sinällään niinkun niin iso kynnyks ole jutella, sitten ku tavallaan pääse itse tapahtumaan."

H: "Mistä asioista te voisitte jutella?"

A3: "Varmasti siitä ite tapahtumasta, onko kukaan aikasemmin kokeillu ja ehkä jotain ennakko-odotuksia, että tuleeko olemaan kuinka rankkaa ja fyysistä. Ehkä saattaa kysyä onko jotain erikoisempaa urheilulajia kokeillu."

H: "Jos tää tapahtuma olis J-Napin kaltaisen tahon järjestämä tapahtuma, niin siellä olis sosiaalipalveluitten työntekijöitä mukana, niin mitähän sä ajattelisit, että osallistutaan tämmöseen vapaa-ajan toimintaan sosiaalipalveluiden työntekijöiden kanssa?"

A3: "En mä siinä varmaan silleen mitään pahaa näkis. Musta ois varmaan hienoa niinku tolleen vapaa-ajallakin vois niinku niitten sossujen kanssa viettää aikaa ja ihmiset näkis sitten muuallakin kun valkoisissa viraston seinissä. Silleen ois ihan positiivista. Ois enemmän vuorovaikutusta sossujen ja nuorten kanssa."

H: "Sit ku sä lähet sieltä tapahtumasta ja mietit minkälainen merkitys sillä osallistumisella oli silloin 2019. Mitä sä ajattelisit, minkälainen merkitys sillä olis sun elämään?"

A3: "Ehkä ajattelen sillä tavalla, että se ei ehkä ois silleen iso juttu, kun sitten nyt tällä hetkellä. Ajattelen, että silloin varmaan tulevaisuudessa pari vuoden päästä

sit ehkä enemmänkin uskaltais tehdä vastaavanlaisia asioita ja hankkia tommosia uusia kokemuksia. Tuo ois muitten hauskojen kokemusten joukoissa. Nyt jos tähän hetkeen vertaa, se ois isokin juttu, ku ei oo tommosta tehnyt pitkään aikaan. Mut sit ku tulevaisuutta mieltii niin kyllä se siitä tietysti tulis hyvä fiilis ja se ois hauskaa. Että se menis sitten muitten vastaavien kokemusten joukkoon.”

H: ”Jos me palataan ihan tähän nykyhetkeen. Miltä tommonen tulevaisuuden miettiminen tuntu?”

A3: ”No kyllä sitä on ihan mukavaa välillä mieltii, että tuleeko. Mieltii, että vois se elämä tästä vielä parantua ja siellä voi olla tommosia hauskoja juttuja, mistä voi nauttia.”

H: ”Näitkö sä tän realistisena, että tää vois oikeasti olla sillon 2–3 vuoden päästä tälleen, vai tuntuuko se jotenkin kaukaiselta ajatukselta?”

A3: ”No kyllä se ihan realistiselta tuntu.”

Haastateltavan kuvauksessa ilmenee hänen positiivinen näkemys omasta tulevaisuudesta. Hänellä on tavoitteita tulevaisuuttaan varten ja näkee tulevaisuudessa mahdollisena uusien kokemusten kokemisen ja sosiaaliset kontaktit. Haastateltava pystyi ongelmitta kuvittelemaan hetken tulevaisuuteen ja kertoi sen tuntuvan realistiselta. Tämän huomasi esimerkiksi siitä, miten haastateltava kertoi, minkä aktiviteetin hän valitsisi ja mistä asioista puhuisi tapahtumassa. Merkittävinä muuttuvina tekijöinä tulevaisuudessa on haastateltavan mielestä koulun aloittaminen ja sitä kautta sosiaalisten kontaktien saaminen sekä psykoterapiassa käyminen. Haastateltavan ei tarvinnut juurikaan mieltii, mihin aktiviteettiin hän tulevaisuudessa voisi kuvitella osallistuvansa. Hänelle oli jäänyt mieleen aiemmin Jyväskylässä ollut tapahtuma kuplan sisällä pelattavasti jalkapallosta, jota hän haluaisi joskus kokeilla. Haastateltavan kuvauksessa ilmeni edelleen pelkoja ja jännitystä, mitä muut ajattelevat hänestä esimerkiksi urheilullisuuteen liittyen. Hänellä oli kuitenkin positiiviset näkemykset siitä, että muiden osallistujien kanssa riittäisi juteltavaa ja että hänelle voisi tulla myönteinen kokemus myös siitä, että tuntemattomien ihmisten kanssa voi olla hauskaa.

Haastateltava näkisi myös hyvänä osallistumisen sosiaalipalveluiden työntekijöiden kanssa tapahtumiin, sillä se toisi enemmän vuorovaikutusta asiakkaiden ja työntekijöiden välille. Haastateltava koki, että nykyisessä elämäntilanteessaan osallistumi-

sella tapahtumiin olisi suurempi merkitys kuin tulevaisuudessa. Nykyhetkessä haastateltavalla ei ole ollut pitkään aikaan sen tyyppisiä kokemuksia, ja tulevaisuudessa hän näkee, että osallistuminen olisi vain yksi kokemus muiden hyvien kokemusten joukossa. Kysyttäessä haastateltavan tunteista liittyen tulevaisuuden muisteluun haastateltava kuvasi mukavaksi ajatella tulevaisuutta ja hänellä oli toiveikkaat ajatukset omasta tulevaisuudestaan.

Monipuolisen aineiston saamiseksi oli tärkeää saada lisäinformaatiota haastateltavalta, vaikkei hän ollutkaan osallistunut tapahtumiin. Menetelmän avulla päästiin lähemmäs haastateltavan ajatusmaailmaa ja kokemusperää. Haastateltavan aiemmissa kuvauksissa kävi ilmi, että tapahtumiin osallistumisen esteenä oli ”paamomifiilis”, sosiaalisten tilanteiden pelko sekä kokemus siitä, että ei ole ansainnut palkitsemista. Haastateltava kokee, että tulevaisuudessa hän voimaantuu psykoterapian ja koulun käynnin myötä, jonka kautta saa sosiaalisia suhteita ja positiivia kokemuksia. Tilanteen muuttuvina tekijöinä voidaan nähdä haastateltavan itseluottamuksen muutos ja kokemus siitä, että hän ansaitsee hauskoja kokemuksia elämäänsä.

5.1.8 Osallisuuden ulottuvuudet

Porkkana-hankkeen tapahtumiin liittyvää osallisuutta voidaan tarkastella osallisuuden ulottuvuuksien näkökulmasta. Oheiseen taulukkoon (ks. taulukko 1) on koottu neljä haastattelusta ilmennyttä teemaa, jotka ovat 1) osallisuus tapahtumissa, 2) vuorovaikutus tapahtumissa, 3) työntekijöiden läsnäolo sekä 4) tapahtumien merkitys. Näitä teemoja on tarkasteltu osallisuuden ulottuvuuksien näkökulmasta hyödyntäen aiemmin esitettyjä ulottuvuuksia; taloudellinen / hyvinvoinnillinen osallisuus (having), toiminnallinen osallisuus (acting) ja yhteisöllinen osallisuus (belonging).

Taulukko 1. Osallisuuden ulottuvuudet Porkkana-hankkeen tapahtumissa

Osallisuuden ulottuvuudet Porkkana-hankkeen tapahtumissa			
	Taloudellinen / hyvinvoinnillinen osallisuus (having)	Toiminnallinen osallisuus (acting)	Yhteisöllinen osallisuus (belonging)
Osallisuus tapahtumissa	Tapahtumat luovat mahdollisuuden päih-teettömyydelle.	Tapahtumiin osallistuminen on vapaaehtoista. Tapahtumissa koetaan osallisuuden tunnetta.	Tapahtumiin osallistutaan yhdessä työntekijöiden ja muiden asiakkaiden kanssa.
Vuorovaikutus tapahtumissa	Tapahtumat antavat mahdollisuuden päästä pois kotoa ns. ihmisten ilmoille, ja täten ehkäisee syrjäytymistä.	Muut osallistujat kohdataan avoimin mielin ja ennakkoluulottomasti, ja heihin halutaan tutustua.	Tapahtumissa vallitsee yhteisyyden tunne muun ryhmän kanssa.
Työntekijöiden läsnäolo	Työntekijät luovat turvallisuuden tunnetta.	Työntekijät nähdään enemmänkin kavereina, joiden kanssa on mukava käydä tapahtumissa.	Työntekijät yhdistävät ryhmän.
Tapahtumien merkitys	Mahdollisuus osallistua ilmaiseksi aktiviteetteihin, joihin ei muutoin olisi varaa.	Tapahtumat antavat mahdollisuuden uusille kokemuksille.	Tapahtumat luovat mahdollisuuden sosiaalisille kontakteille. Annettu mahdollisuus tuo kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta.

Kuten yllä olevasta taulukosta ilmenee, osallisuuden voidaan katsoa olevan monipuolisesti läsnä Porkkana-hankkeen tapahtumissa. Erityisesti nostan esille tapahtumissa vallitsevan yhteisyyden tunteen. Sen voisi jopa ajatella ehkäisevän syrjäytymistä, koska sosiaaliset kontaktit ja johonkin yhteisöön kuuluminen lisäävät osallisuuden tunnetta. Mitä tulee osallisuuteen, voidaan työntekijöiden läsnäololla tapahtumissa nähdä olevan merkitystä. Heidän voidaan katsoa edesauttavan yhteisön syntymistä. Lisäksi se, että työntekijät nähdään enemmänkin kavereina, voi kertoa siitä, että Porkkana-hankkeen tapahtumiin osallistujat kokivat, että heistä välitetään. Tapahtumien luomat mahdollisuudet päih-teettömyydelle, uusille kokemuksille ja sosiaalisille kontakteille edesauttoivat niin taloudellisen, hyvinvoinnillisen, toiminnallisen kuin yhteisöllisen osallisuuden kehittymistä.

5.1.9 Haastateltavien elämäntilanne

Haastateltavat olivat 22–26-vuotiaita. Haastateltavista neljä oli miehiä ja kolme naisia. Haastateltavien iäkiä ja sukupuoliä ei yhdistetä tuloksiin tunnistamattomuuden vuoksi. Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan, miksi he ovat J-Napin asiakkaita. Kysymys muotoiltiin kyseisellä tavalla, koska haluttiin selvittää, mitä asiakkaat itse ajattelevat siitä, miksi he käyvät J-Napissa. Osalle haastateltavista kysymys tuntui aluksi haastavalta, sillä he saattoivat vastata, etteivät tiedä, miksi ovat asiakkaina siellä. Kysymyksen asettelu vaati täsmentämistä, kuten jatkokysymyksen, mihin asioihin asiakas on saanut apua. Osa haastateltavista toi myös esille, että elämäntilanne on ollut erilainen asiakassuhteen alkuvaiheessa ja nykyään J-Napissa käyminen on enemmänkin kavereiden näkemistä. Haastateltavien mukaan asiakassuhteen syinä ovat muun muassa päihdeongelmat, mielenterveysongelmat, raha-asiat, kotoa pois lähteminen (syrjäytyminen), tulevaisuuden kartoittaminen (muun muassa työ- ja koulupaikan pohtiminen) sekä virallisissa paperiasioissa auttaminen. Asiakkaat, joita koskevat edellä mainitut taustatekijät, kattavat suurimman osan J-Napin asiakaskunnasta, joten haastatteluun saatiin eri elämäntilanteissa olevia asiakkaita. Haastateltavat kuvasit asioita, joihin on saanut yksilökäynneillä apua, mutta myös vertaistuen merkitys korostui.

A2: ”Varmaan sen takia, että mä oon saannu semmosta apua tähän mun elämään, koska mulla on oikeesti ollu vaikeata. Päihdeongelmien takia niin tää antaa enemmän tukea ja ne oikeesti auttaa.”

A2: ”Siis mä niinku olin tuolla työssä ennen (=työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu TYP). Sit mä jotenkin hyppäsin tänne. En mä tiää, siis mä vaan tulin tänne. Sitten tää ryhmä on tällänen, et me ollaan osallistuttu tähän (viittaa haastattelun edellä olevaan hengailuryhmään). En mä tiää, miks J-Nappiin. Mut ohjattiin tänne.”

H: ”Jos sä mietit vaikka niinku yksilökäyntejä kenen työntekijän kanssa käyt, mihin asioihin sä saat tukea tai apua?”

A2: ”Siis joo joo... Tommosta niinku että pääsee kämpästä ulos. Sellanen elämäntilanne, et sais jotain tekemistä ja ehkä työllistyäki. Että tulevaisuutta kartottaa ja tollain.”

A2: ”Mä tulin vaan just raha-asioiden takia ja sitten saada niinku elämä kuntoon. No mulla nyt raha-asiat hoidossa, mut niinku sit mä käyn täällä sen takia, et mä saan jutella täällä niinku erilaisten ihmisten kanssa ja just ku täällä on hyvää olla. Täällä viihtyy paremmin. Ja sit saa tukea.”

A2: "Ja sitten tota siis vertaistuki se on oikeesti kaikista tärkein ainakin mulle. Siitä on niin paljon apua."

Yksi haastateltava kertoi olevansa J-Napin asiakkaan sen vuoksi, että hänen äitinsä oli hänestä huolissaan. Haastateltava toi itse esille myös, kuinka tunsu J-Napissa käymisen aluksi pakotuksena ja myöhemmin hän alkoi itse haluta tulla sinne. Tässä ilmiössä näkyy hyvin osallistamisen, osallistumisen ja osallisuuden erot ja yhteydet, kuten aiemmassa kappaleessa 3.1 Osallisuus on kerrottu. Asiakas on tuntenut pakotusta ja osallistamista toimintaan, ja tässä vaiheessa asiakkaalla on ollut ulkoinen osallistumismotivaatio. Myöhemmin hänelle on syntynyt osallistumisen myötä osallisuuden tunne ja sisäinen osallistumismotivaatio.

H: "Jos sä voit kuvailla omin sanoin, että minkä takia sä oot J-Napin asiakas?"

A1: "No tota... Äiti oli musta vähän niinku huolissaan, niin se laitto mut tänne. Mut se kyl on vähän niinku itsestäkin kiinni, et sun pitää niinku pysyy tässä. Kyl tää on niinku omasta mielestäkin ollu kivaa tää. Aluks tuli vähän pakotusta ja sen jälkeen vasta niinku halus tulla ite ihan joka kerta."

H: "Mitä ne äidin huolet sitten oli? Mitä ne asiat on mihin sä täällä saat apua?"

A1: "No tota... Äitillä oli vähän huoli siitä, että mä oon hirmu syrjäytynyt ja mulla ei oikein oo kavereita."

H: "Koitko sä ite sillo olevas syrjäytynyt ennen ku sä tulit tänne?"

A1: "No... Ehkä mä en ihan silloin kokenut sitä, ehkä oli vähän semmonen, mut ei ihan semmonen kuiteskaan."

H: "Onks siihen tullu nyt jonkunnäköinen muutos?"

A1: "Joo. Ehkä mä nyt haluan olla vähän enemmän niinku kavereitten kanssa ja silleen. Tai jossain porukassa ees mukana."

H: "Jos sä voisit omin sanoin kuvailla, että miksi sä oot J-Napin asiakas?"

A3: "Osittain tuntuu siltä, että ku on itseluottamus vähän matalalla, nii sitten on silleen en itekkään yksiksni pärjäis. Tavallaan ehkä sitten jotain tukea tarvii kuitenkin."

H: "Mihin asioihin sä oot saanu apua ja tukea?"

A3: "No aika laajalta skaalalta, ihan tommosta tulevaisuuden suunnittelua. Pitäiskö lähteä työkokeiluun tai sinne kuntouttavaan työtoimintaan tai just jotain opiskelupaikasta on saatettu välillä ihan patistaa, muistuttaa hakuajoista ja muuta. Sitten kyl mä aika usein noista niinku toimeentulotuesta tai jostain Kelan

työmarkkinatuesta, että jos tuntuvat välillä turhan monimutkaisilta asioilta niin sitten niistä tulee kysyttyä. Tommosten virallisten asioiden hoidosta, et mitenkä ne menee. Ja siihen on kyllä hyvin saannukki apua.”

5.2 Osallistuvan havainnoinnin tulokset

Kuten todettua kappaleessa 4.4.2 Osallistuva havainnointi, opinnäytetyön tekijä osallistui kesällä 2016 kahteen Porkkana-hankkeen tapahtumaan hyödyntäen osallistuvaa havainnointia. Osallistuvassa havainnoinnissa tärkeää on tapahtumaan osallistumisen jälkeen osata pelkistää tehdyt havainnot. Opinnäytetyössä oli etukäteen rajattu, että havainnointi rajattiin tapahtumien yleiseen ilmapiiriin ja tarkastelu tapahtui erityisesti osallisuuden näkökulmasta. Keskiössä oli asiakkaiden ja työntekijöiden kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen havainnointi.

5.2.1 Havaintoja kesän päättäjaisistä

Kesän päättäjaiset Varjolan tilalla koostui koskenlaskusta, buffet-ruokailusta ja tämän jälkeen vapaasta ajanvietosta, jonka aikana pelattiin noppapeliä. Tapahtumaan oli järjestetty linja-autokyyditys J-Napin toimitiloista. Tapahtumaan osallistui kolme asiakasta, viisi työntekijää sekä minä osallistuvana havainnoijana.

- Tapahtuman alkuvaiheen tunnelmaa heikensi ”osallistujakato”. Tapahtumaan oli ilmoittautunut 20 henkilöä, joista kaksi saapui järjestettyyn linja-autokyytiin ja yksi tuli paikan päälle omalla autolla. J-Napin työntekijät soittivat matkalla puheluita selvittäen, jos yhteistyökumppanit haluaisivat tulla syömään asiakkaiden kanssa, sillä ruokaa oli varattu ilmoittautuneiden mukaan. Kukaan yhteistyökumppaneista ei päässyt lyhyellä varoitusajalla tulemaan paikan päälle. Asian selvittely rikkoi kuitenkin hieman linja-automatkan tunnelmaa.
- Tunnelma vapautui koskenlaskuaktiviteetin aikana. Havaittavissa oli naurua ja iloa. Syömisen ja pelailun aikana keskustelu oli luontevaa työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Työntekijät kannustivat asiakkaita osallistumaan noppapeliin. Vuorovaikutus oli aitoa, ja työntekijät olivat rentoja ilman mitään viranomaisroolia.
- Erään osallistujan tilankäytössä oli suuri ero tapahtuman alku- ja loppuvaiheessa. Tapahtumaan mentäessä osallistuja valitsi takimmaisena penkin linja-autosta ja pitäytyi kauempana muusta porukasta. Saavuttuaan tapahtumapaikalle osallistuja istuutui eri pöytäryhmään kuin muut. Tapahtuman loppuvaiheessa osallistuja tuli pelaamaan muun ryhmän kanssa ja osallistui aktiivisesti keskusteluun jakaen

jopa kokemuksiaan lapsuudestaan. Myös paluumatkalla hän istuutui lähemmäksi muuta osallistujaryhmää linja-autossa.

5.2.2 Havainnot lasersodasta ja vankilaseikkailusta

Tapahtuma sisälsi mahdollisuuden osallistua joko molempiin tarjolla oleviin aktiviteetteihin tai toiseen vain. Ensimmäisenä vuorossa oli lasersotapeli Megazonessa, ja tämän jälkeen vankilaseikkailu Prison Islandissa. Lasersotapeli on futuristinen laserpeli, jossa pelattiin joukkueittain sisälle rakennetulla kaupunkitaisteluradalla. Vankilaseikkailupelissä testattiin ketteryyttä ja ongelmanratkaisutaitoja keräämällä mahdollisimman paljon pisteitä ratkaisemalla erilaisia tehtäviä joukkueittain. Tapahtumaan oli järjestetty taksikydyitys J-Napista. Tapahtumaan osallistui viisi asiakasta, neljä työntekijää sekä minä osallistuvana havainnoijana.

- Laserpelissä joukkueet jaettiin kolmeen tiimiin, joissa jokaisessa oli sekä asiakkaita että työntekijöitä. Tiimejä jaettaessa kaksi asiakasta, jotka olivat kavereita, ilmoittivat haluavansa samaan joukkueeseen ja pysyivät joukkueeseensa innoissaan erästä sosiaalityöntekijää mukaan.
- Työntekijöiden ja asiakkaiden välinen vuorovaikutus oli tasavertaista. Tapahtuman aikana ei ollut havaittavissa valtaeroja työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Työntekijät olivat vilpittömiä ja luontevia eikä tilanne tuntunut väkinäiseltä missään vaiheessa.
- Pelin aikana havaittavissa oli naurua ja iloa ja kaikki olivat mukana pelissä aktiivisesti.
- Lasersotapelin tauolla katsellessa pelituloksia taululta ilmassa oli puhetta mehengestä koskien eri joukkueita, ja taistelua käytiin parhaasta tiimistä ja pelaajasta.
- Prison Island -vankilaseikkailussa seikkailtiin 3–4 henkilön tiimeissä – samoissa, joissa pelattiin lasersotaa. Tiimissäni ollut asiakas ilmoitti tapahtumaan tultuaan, ettei aio osallistua kuin lasersotaan, mutta kun tuli aika mennä vankilaseikkailuun, hän tuli kuitenkin mukaan. Asiakas oli tiimin aktiivinen jäsen ja opetteli muiden jäsenten nimiä. Kyseisen asiakkaan joukkueeseen kuuluivat hänen itsensä lisäksi kaksi sosiaalityöntekijää ja minä. Vankilaseikkailun tehtävien aikana asiakas antoi ohjeita joukkuelaisille kutsumalla heitä nimillä. Tapahtuman jälkeen asiakas sanoi, että kannatti mennä myös vankilaseikkailuun. Häntä arvelutti sinne meneminen, koska ei tiennyt, minkälaista se on.
- Kun tiimit lopettivat vankilaseikkailunsa, osallistujat tulivat vertailemaan pisteitään ja jakamaan kokemuksia seikkailun eri huoneista. Myös vankilaseikkailun tuloksia vertaillen oli havaittavissa puhetta ”meistä” koskien omaa joukkuetta.

Lähtiessään asiakkaat juttelivat keskenään ja kyselivät toisiltaan, ovatko tulossa keilaamaan ensi kerralla Porkkana-hankkeen ryhmään.

- Yleisesti koko tapahtuman ajan vallitsi hyvä positiivinen ja iloinen ilmapiiri.

6 Pohdinta

Tuloksissa nousi esille asiakkaiden positiiviset kokemukset tapahtumista. Osallistuva havainnointi tuki haastatteluiden tuloksia, joissa myös ilmeni myönteinen ilmapiiri. Haastateltavat kuvailivat innokkaasti tapahtumia ja saattoivat muistaa pieniäkin yksityiskohtia tapahtumien kulusta ja siellä käydyistä keskusteluista. Kaikki tapahtumiin osallistuneet kokivat olleensa osallisia tapahtumissa. Tuloksissa nousi esille yhteisöllisyys ja yhteisyyden tunne niin työntekijöiden kuin muiden asiakkaiden kanssa. Tapahtumia muistellessa haastateltavat toivat useassa kohdassa esille hyvän porukan. J-Napin työntekijät nähtiin enemmänkin kavereina kuin sosiaalipalveluiden työntekijöinä, ja haastateltavien mielestä heidän kanssaan oli mukava käydä tapahtumissa. Vaikuttavana tekijänä työntekijöiden kaverillisuuteen nähtiin heidän rento tapansa olla vuorovaikutuksessa. Haastateltavat nostivat useassa yhteydessä esille J-Napin toiminnan olevan parempaa kuin niin sanotussa normaalissa sosiaalipalvelussa, kaupungin aikuissosiaalityötä tarkoittaen. Tuloksissa oli lieviä eroavaisuuksia haastateltavien kuvauksissa tapahtumien merkityksestä. Osa haastateltavista koki, että tapahtumilla oli suuri merkitys, sillä ne loivat mahdollisuuden sosiaalisille kontakteille, päihitteettömyydelle ja uusille kokemuksille. Toisaalta osa haastateltavista oli sitä mieltä, että tapahtumat ja palkinnot olivat kivoja, mutta ne toimivat vain hyvänä lisänä J-Napin toiminnalle. Tämä viittaa siihen, että Porkkana-hankkeen tapahtumien katsottiin lisäävän vain entisestään J-Napin merkitystä, mutta että J-Napin päämerkitys perustuu hyviin työntekijöihin ja positiiviseksi miellettyyn ilmapiiriin.

Haastattelu, joka tehtiin henkilölle, joka ei osallistunut tapahtumiin, täydensi aineistoa. Oli tärkeää saada myös näkökulmia asiakkaalta, joka ei käyttänyt hyväkseen saamaansa mahdollisuutta. Tapahtumiin osallistumisen esteenä näyttäytyi kokemus siitä, että haastateltava koki tapahtumat ”paapomisena”. Haastateltava kertoi, että

yksilökäynneiltä saadut palkinnot kannustivat, mutta suuren mittakaavan tapahtumat tuntuivat liiallisilta. Hän saattoi mieltää yhteiskunnan varoja ja työntekijöiden aikaa vaativien tapahtumien järjestämisen kohtuuttomaksi. Haastateltava toi myös esille sosiaalisten tilanteiden pelon – sen, ettei halua käydä tapahtumissa vieraiden ihmisten kanssa. Lisäksi asiakkaalla oli kokemus siitä, ettei ole ansainnut palkitsemista. Haastateltava näki kuitenkin palkitsemisen positiivisena asiana. Tulevaisuuden muistelu -menetelmä käyttämällä saaduista tuloksissa nousivat esille haastateltavan positiiviset näkemykset omasta tulevaisuudestaan. Hän pystyi kuvittelemaan osallistuvansa samantyyliiseen tapahtumaan 2–3 vuoden päästä, koska arveli sen olevan mahdollista koulun aloittamisen ja psykoterapiassa käymisen myötä. Vaikuttavina tekijöinä voidaan nähdä haastateltavan saama itseluottamus, voimaantuminen, sosiaaliset kontaktit ja positiiviset kokemukset.

Yhtenä haastattelussa ilmenneenä merkittävänä asiana nostaisin esiin haastateltavan kuvauksen siitä, että J-Napissa käyminen tuntui aluksi pakottamiselta, mutta myöhemmin hän alkoi myös itse haluta käymään siellä. Tämä kuvaus kiteyttää hyvin osallisuuden eri muodot. Osallistaminen eli ylhäältäpäin pakotettu toiminta voi johtaa osallistumiseen ja sitä kautta aitoon osallisuuden tunteeseen ja sisäiseen osallistumismotivaatioon. Omaehtoisuus ja vapaaehtoisuus ovatkin osallisuuden tärkeimpiä osa-alueita.

Porkkana-hanke on herättänyt mediankin kiinnostuksen, ja tämän myötä pilottihanke on ollut esillä niin lehdissä kuin radiossa. Esimerkiksi Yle on julkaissut artikkelin ”Syrjäytyneitä nuoria autetaan takaisin yhteiskuntaan – houkuttimena leffaliput ja lahjakortit” (Savela 22.2.2016) ja Keskisuomalainen artikkelin ”Sosiaalityön uusi muoto: lahjakortteja ja leffalippuja syrjäytyneille” (Arola 8.1.2017). Porkkana-hankkeen taustalla olevat ajatukset palkitsemisesta ja rankaisemisesta herättävät ihmisissä monia tunteita. Jo pelkästään edellä mainittujen artikkelien kommenttiosioista huomaa ihmisten erilaisia reaktioita asiaan. Porkkana-hankkeen suhtautuminen palkitsemiseen voi aiheuttaa ihmisissä kateutta ja jopa vihaa. Osa ihmisistä pohtii, miksi pitää palkita ihmistä, joka on itse ”mokannut” asiansa. Samankaltaisesta ajatusmaailmasta onkin

näyttöä aiemmin mainitussa tutkimuksessa kannustimien hyväksyttävyydestä (ks. 3.3 Palkitseminen ja rankaiseminen). Vastakohtana osa pitää hanketta puolestaan innovatiivisena ja hienona kokeiluna, jota on pitkään kaivattu sosiaalialalla.

Opinnäytetyön tuloksissa nousi esille asiakkaiden myönteiset kokemukset hankkeesta. Haastateltavat kuvailivat palkitsemisen hyödyiksi ihmisten ilmoille pääsemisen, sosiaaliset kontaktit, positiiviset uudet kokemukset sekä mahdollisuuden olla päihteettömänä. Asiakkaat ovat saaneet hankkeen myötä positiivisia onnistumisen kokemuksia sekä yhteenkuuluvuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunnetta. Nämä myönteiset kokemukset voivat lisätä asiakkaiden itsetuntemusta, ja täten myötävaikuttaa asiakkaan elämäntilanteeseen positiivisesti. Tämän myötä palkitseminen voi maksaa itsensä takaisin, jos esimerkiksi asiakas pääsee osalliseksi yhteiskuntaan ja lähtee opiskelemaan tai työelämään. Porkkanoihin menevät rahat voivat siis pidemmän päälle tulla korvatuksi verorahoilla. On vaikeaa arvioida, minkälainen pidemmän ajan merkitys hankkeen tuomilla kokemuksilla ja palkitsemisella on asiakkaille. Itse henkilökohtaisesti en näe, että palkitsemisesta mitään haittaakaan on, joten miksi ei kokeiltaisikin kepin sijaan porkkanaa.

6.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnissa suhtaudutaan eri tavoin termeihin reliabelius ja validius. Laadullisen tutkimuksen kuvaukset ovat ainutlaatuisia, eikä välttämättä ole kahta samanlaista tapausta, joten perinteiset luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnit eivät tule kysymykseen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232.) Opinnäytetyössäni tuon esille yksityiskohdallisen paneutumiseni aihepiiriin. Kirjallisessa tuotoksessani pyrin korostamaan teoreettista pohjaa ja perusteluita valinnoilleni. Opinnäytetyön teko vaatii tarkkaa taustatyötä, johon halusin panostaa, jotta tuloksista saataisiin mahdollisimman laajat ja luotettavat. Omasta opinnäytteen tekijän roolistani käsin katsellen olen tyytyväinen saamiini tuloksiin ja toivon myös, että niistä on hyötyä toimeksiantajalleni J-Napille.

Timo Laine kuvaa (2015, 49) fenomenologisen tutkimuksen onnistumista esittämällä kysymyksiä tutkijalle. Laineen mukaan tutkimus on onnistunut, jos se auttaa meitä näkemään ilmiön aikaisempaa selvemmin, jäsentyneemmin ja monipuolisemmin. Fenomenologisen tutkimuksen onnistuneisuutta, jota tutkimuskirjallisuudessa nimitetään usein luotettavuudeksi, tutkija voi arvioida kysymällä itseltään seuraavia kysymyksiä: Kuinka olen onnistunut tavoittamaan tutkittavien merkitys-perspektiivin toiseuden? Olenko onnistunut auttamaan haastateltavaa refleктоimaan kokemuksiaan? Olenko onnistunut luomaan keskustelunomaisen haastattelutilanteen ja tekemään kysymyksiä, jotka johdattavat haastateltavaa kertomaan pikimmiten omakohtaisia kokemuksiaan kuin yleisiä käsityksiä?

Mikäli opinnäytetyön luotettavuutta tai onnistumista tarkastellaan edellä kuvatun Laineen ohjenuoran pohjalta, voin sanoa, että työni on omasta mielestäni onnistunut. Fenomenologinen tutkimus ja kokemuksen tutkiminen on haastavaa, ja jo ennen työn aloittamista tiesin, että tuloksista ei tulla saamaan yleistettäviä tutkimustuloksia. Tulokset esittävät aineistoon osallistuneiden kokemuksia, ja ne perustuvat aina jokaisen omiin lähtökohtiin ja elämänkatsomukseen, joten ne eivät voikaan olla yleistettävissä. Koen kuitenkin, että asiakkaiden kokemukset uudesta pilottihankkeesta tuovat tärkeää informaatiota ja toivon mukaan lisäävät asiakasymmärrystä kohde-ryhmästä.

Eettistä pohdintaa aiheuttaa haastatteluun valikoidut osallistujat. Ennen opinnäytetyön toteutusta pohdimme J-Napin työntekijöiden kanssa, että riskinä voi olla, että halukkaita tutkimukseen osallistujia ovat ns. hyväkuntoiset asiakkaat, joiden voidaan nähdä olevan muutenkin melko osallisia. Osallisuus on kuitenkin kokemuksellinen tunne, joten tähän ajattelutapaan ei takerruttu liikaa. Osallistujien kesken ei tarvittu tehdä valikointia, koska kaikki halukkaat pääsivät haastatteluun. Jos halukkaita olisi ollut enemmän, olisi ollut mahdollista valikoida joukosta erilaisia asiakkaita.

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidessa täytyy ottaa myös huomioon oma roolini. Lähtökohdaksi oli, että olin suorittanut J-Napissa kahdeksan viikon harjoittelun ennen tutkimuksen tekoa. Tämän myötä osa asiakkaista oli tullut tutuksi niin yksilökäynneiltä kuin ryhmätoiminnoista, kuten J-Napin viikoittaisesta hengailuryhmästä. On vaikea arvioida, minkälainen merkitys sillä oli, että osa asiakkaista oli tuttuja minulle entuudestaan. Jos ajattelee suoraviivaisesti, voisi kuvitella, että joitakin asiakkaita helpotti, että haastattelija ei ole kukaan vieras niin sanotusti pelottava ulkopuolinen. Haastateltavat kenties pystyivät haastattelussa kertomaan asioista avoimemmin tutulle ihmiselle – ottaen varsinkin huomioon, että asiakaskuntaan kuuluu monia syrjäytymistä kokevia nuoria, joille sosiaaliset tilanteet voivat olla haastavia. Toisaalta ei voi tietää, ajatteliko asiakas, että olen työntekijöiden puolella, enkä ole niin sanotusti puolueeton osapuoli, ja täten hän ei välttämättä uskaltanut kertoa rehellisiä mielipiteitään. Itse opinnäytetyöntekijänä koin helpommaksi, että olin ollut J-Napissa harjoittelussa, ja näin ollen sen toimintatavat ja arvot olivat minulle tutut. Positiivisena lisänä olivat myös havainnointikerrat, jolloin oli mukana tapahtumissa. Näen, että haastatteluita tehdessäni ymmärsin haastateltavien kertomia asioita paremmin, koska olin ollut tapahtumissa mukana.

Luotettavuutta on hyvä pohtia myös aineiston keruun osalta. Haastattelijana koin, että yksilöhaastatteluissa onnistuin antamaan tarpeeksi aikaa ja tilaa haastateltaville kuvaamaan omia kokemuksiaan. Koin puolestaan, että ryhmähaastattelutilanne oli haastava haastateltavien suuren lukumäärän vuoksi. Haastattelun alussa ohjeistin haastateltavia antamaan jokaiselle puheenvuoron kuhunkin kysymykseen. Tämä oli kuitenkin käytännössä vaikeampaa kuin kuvittelin. Keskustelu lähti ajoittain rönsyilemään eri aihepiiriin, jolloin pyrin palauttamaan keskustelun aiheeseen sarjakuvan avulla. Ryhmähaastattelussa riskinä on, että kaikki haastateltavat eivät saa puheenvuoroa tai eivät välttämättä uskalla puhua muun ryhmän kuullen. Näen, että tilanteessa oli kuitenkin avoin ilmapiiri ja haastateltavat uskalsivat kertoa hyvin arkojakin asioita. Haastattelutilanteessa oli puheliaampia haastateltavia, ja pyrin ottamaan mukaan hiljaisempia haastateltavia osoittamalla kysymyksen suoraan heille. On myös mahdollista, että jos osa ryhmähaastattelun haastateltavista olisi osallistunut yksilöhaastatteluun, heidän kokemuksistaan olisi saatu laajempi kuvaus. Ryhmähaastattelu

tuli kuitenkin toiveena asiakkailta, ja heille haluttiin antaa mahdollisuus osallistua ryhmänä.

Etenkin ryhmähaastattelussa koin, että sarjakuvasta oli hyötyä palauttamaan haastateltavat takaisin haastattelun teemana oleviin Porkkana-hankkeen tapahtumien herättämiin mielleyhtymiin. Jos keskustelu siirtyi väärille urille, sarjakuvan avulla oli helppo siirtää keskustelu haluttuun suuntaan, esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Jos keskitytään seuraavaksi tuohon viimeiseen kuvaan, niin...”. Myös yksilöhaastatelussa sarjakuva toimi keskustelun herättäjänä ja ohjaajana. Erityisesti yksilöhaastattelu voi olla jännittävä tilanne, koska siinä ollaan kahdestaan haastattelijan kanssa. Haastateltavat katselivat sarjakuvaa, näpräilivät sitä käsillään ja ryhmähaastattelussa osa värittelivät sitä pöydältä löytyneillä kynillä. Osalle haastateltavista vaikutti vaikealta olla paikoillaan tekemättä mitään, joten sarjakuva antoi heille mahdollisuuden muuhunkin kuin istuskeluun.

Lisäksi on tarkasteltava aineiston keruuta koskien osallistuvan havainnoinnin luotettavuutta. Pohdintaa aiheuttaa erityisesti osallistumisen vaikutus. Koska osallistuin itse opinnäytetyön tekijänä aktiviteetteihin, sillä voi olla vaikutusta esimerkiksi siihen, että en pystynyt kiinnittämään huomioita kaikkiin asioihin, joihin pelkkänä havainnoijana oleva olisi pystynyt. Toisaalta näen hyvänä, että en ollut pelkkä havainnoija, sillä se olisi voinut tuoda tuskallisen tarkkailevan ilmapiirin. Havainnointitilanteessa pyrin olemaan oma itseni, mutta samalla tekemään opinnäytetyön kannalta oleellisia huomioita. Aktiviteettitilanteissa havainnointien tekemiseen vaikutti ryhmien jako, esimerkiksi koskenlaskussa laskimme kahdessa eri lautassa ja myös lasersodassa sekä vankilaseikkailuissa jakauduimme pienempiin ryhmiin. Täten en pystynyt tekemään havaintoja kaikista osallistuneista vaan niistä, jotka kulloinkin sattuivat olemaan kanssani samassa joukkueessa tai tilassa. Huomionarvoista on kuitenkin, että osallistuvan havainnoinnin tarkoituksena oli toimia vain täydentävä aineistona. Koen, että sen avulla todennettiin samoja asioita kuin haastatteluissa nousi esille.

6.2 Jatkotutkimusehdotelmia

J-Nappi on myös osaltaan tutkinut Porkkana-hankkeen vaikuttavuutta yksilökäyntien osalta. Tässä opinnäytetyössä on keskitytty Porkkana-hankkeen tapahtumiin liittyviin osallisuuden kokemuksiin. En juurikaan vielä tiedä, mitä tuloksia J-Nappi on saanut aikaan omissa tutkimuksissaan. Kesäkuussa 2017 järjestetään seminaari, jossa J-Nappi esittelee saamiaan tuloksia ja myös minä esittelen tämän opinnäytetyön. Porkkana-hanke on ollut ainutlaatuinen pilotti sosiaalialalla, ja uskoisin, että se saa hyvänlaista kohinaa aikaan alalle. Hankkeen alkuperäisenä tavoitteena oli selvittää, onko palkitsemisella vaikutusta. Mikäli tuloksista käy selvästi ilmi palkitsemisen olevan tehokkaampaa kuin rankaisemisen, on kiinnostavaa seurata, minkälaisia vaikutuksia sillä on. Tuloksissa nousi esille varteenotettavia jatkotutkimuksen aiheita. Esimerkiksi haastateltavat toivat esille vahvasti vertailun niin sanotun normaalin sosiaalitoimen ja J-Napin työntekijöiden välillä. Normaalilla sosiaalitoimella he tarkoittivat Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityötä (Hannikaisenkadun sosiaaliasemaa). J-Napin työntekijöitä kuvattiin kaverillisiksi, millä viitattiin todennäköisesti siihen, että heidät nähdään välittävänä, rentoina ja helposti lähestyttävänä. Kuinka tämä ilmapiiri saataisiin samanlaiseksi myös normaalin sosiaalitoimen puolelle? Onko J-Napin kaltainen toiminta ratkaisu sosiaalityön kehittämiseen etenkin, kun perustoimeentulotuki siirtyi Kelaan?

Lisäksi toinen varteenotettava tutkimusaihe olisi selvittää, miksi moni Porkkana-hankkeen tapahtumiin ilmoittautunut asiakas jätti tulematta tapahtumiin. Esimerkiksi kesän päättäjäiset -tapahtumassa 20 asiakasta oli ilmoittautunut ennakkoon, mutta vain kolme saapui paikan päälle. Tässä ei siten puhuta vain muutaman henkilön poissaolosta. Taustalla voi olla samoja syitä kuin siinä, miksi asiakkaat saattavat olla tulematta yksilökäynneille, kuten arjenhallinnan ongelmat tai sosiaalisten tilanteiden pelot. Tämä on tosin täysin arvuuttelua, ja täten olisikin merkittävää tutkia asiaa tarkemmin.

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Taito-, taide ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi Oy.

Arola, J. 2017. Sosiaalityön uusi muoto: lahjakortteja ja leffalippuja syrjäytyneille. Keskisuomalainen 8.1.2017. Viitattu 2.4.2017. <http://www.ksml.fi/teemat/sunnuntaisuomalainen/Sosiaality%C3%B6n-uusi-muoto-lahjakortteja-ja-leffalippuja-syri%C3%A4ytyneille/905491>

Ei keppiä vaan porkkanaa! 2016. J-Napin blogi. Kirjoittajana sosiaalityöntekijä Katri Ylönen. Julkaistu 22.2.2016. Viitattu 29.5.2016. <http://www3.jkl.fi/blogit/nuortenpalvelukeskus/?p=2809>

Era, T. 2013. Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.5.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Giles, E., Sniehotta, F., McColl, E. & Adams, J. 2015. Acceptability of financial incentives and penalties for encouraging uptake of healthy behaviours: focus groups. BMC Public Health. Viitattu 3.5.2017. <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-015-1409-y>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hollanti maksaa alkoholisteille oluella katujen siivoamisesta. 2013. Helsingin Sanomien artikkeli. Julkaistu 19.11.2013. Viitattu 19.5.2016. <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1384830109358>

Hänninen, S. 2007. Johdanto. Julkaisussa Pääsy kielletty! Poiskäännyttämisen politiikka ja sosiaaliturva. Toim. S. Hänninen, J. Karjalainen & K.-M. Lehtelä. Helsinki: Stakes, 5–19.

Jyväskylän nuorten aikuisten palvelukeskus. 2016. Jyväskylän kaupungin internet-sivut. Viitattu 27.4.2016. [Http://www.jyvaskyla.fi](http://www.jyvaskyla.fi), Sosiaali-, terveys-, vanhus- ja vammaispalvelut, Sosiaalipalvelut, Nuorten aikuisten palvelukeskus.

Jämsen, A. & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Verkkojulkaisu. Viitattu 19.5.2016. [Http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf](http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf)

Kananen, J. 2008. Kvali - kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Kokemuksen kuvaaminen. 2009. Jyväskylän yliopiston Koppa. Humanistinen tiedekunta. Viitattu 4.3.2017. [Https://koppa.jyu.fi](https://koppa.jyu.fi), Avoimet, Humanistinen tiedekunta, Menetelmäpolkuja humanisteille, Menetelmäpolku, Ongelmanasettelu, Kokemuksen kuvaaminen.

Kokko, R-L. 2006. Tulevaisuuden muistelu – Ennakointidialogit asiakkaiden kokemina. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes).

Kotkavirta, J. 2002. Kokemuksen ehdot ja hahmot – Kritik der reinen Vernunft ja Phänomenologie des Geistes. Julkaisussa Kokemus. Toim. L. Haapanranta & E. Oesch. Tampere: Tampere University Press, 15–36.

Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö: Personalistinen sosiaalipedagogiikka. SoPhi 68. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen: Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Kwasnicka, D. 2016. Muuttaako raha todella kaiken? Positiivisten ja negatiivisten taloudellisten kannustimien käyttö käyttäytymisen muutoksessa. Blogi-kirjoitus 19.12.2016. Practical Health Psychology. Viitattu 3.5.2017. [Https://practicalhealthpsychology.com/fi/2016/12/does-money-really-change-everything-using-financial-incentives-and-disincentives-to-change-health-behaviours/](https://practicalhealthpsychology.com/fi/2016/12/does-money-really-change-everything-using-financial-incentives-and-disincentives-to-change-health-behaviours/)

Kärkihanke: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen – hankesuunnitelma. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:50. Viitattu 7.12.2016. [Http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3832-8](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3832-8)

Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2003–2005. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio 2003:23. Helsinki. Viitattu 19.2.2017. [Https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72388/TRM200323.pdf?sequence=1](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72388/TRM200323.pdf?sequence=1)

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 26.5.2016. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

L 1290/2002. Työttömyysturvalaki. Viitattu 16.5.2016. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

L 1412/1997. Laki toimeentulotuesta. Viitattu 16.5.2016. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

L 189/2001. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. Viitattu 16.5.2016. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Rikosseuraamusalan tutkimuskeskus Acta Poenologica 1/2014. 2. uud. p. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Julkaisussa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. R. Valli & J. Aaltola. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 29–51.

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Luhtasela, L. 2009. Osallisuuden rakentuminen kuntouttavassa työtoiminnassa. Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen lisensiaatintutkimus. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 5.5.2016. [Http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=e7fa5820-ad67-4a88-9e11-1ee31427325c](http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=e7fa5820-ad67-4a88-9e11-1ee31427325c)

Niemelä, S. & Aalto, M. 2012. Psykososiaalisen hoidon merkitys opioidivieroituksessa. Käypä hoito – suositus. Viitattu 18.5.2016. [Http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosittukset/suositus?id=nak05134](http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosittukset/suositus?id=nak05134)

Nuorten syrjäytyminen. 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Internet-sivut. Viitattu 4.3.2017. [Https://www.thl.fi](https://www.thl.fi), Aiheet, Lapset, nuoret ja perheet, Työn tueksi, Nuorten syrjäytyminen.

Papunetin kuvapankki. 2016. Viitattu 5.10.2016. [Http://papunet.net](http://papunet.net), Materiaalia, Kuvatyoekalu.

Perttula, J. 2009. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Julkaisussa Kokemuksen tutkimus – Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Toim. J. Perttula & T. Latomaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 115–162.

Pohjola, A. 2015. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Julkaisussa Sosiaalisen yhteisöllisyyttä etsimässä. Toim. S. Väyrynen, K. Kostamo-Pääkkö & P. Ojanen. EU: United Press Global, 15–34.

Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Julkaisussa Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Toim. T. Era. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156, 12–34. Viitattu 5.5.2016. [Http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6](http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6)

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaalinen ja terveysturvan keskusliitto ry.

Savela, S. 2016. Syrjäytyneitä nuoria autetaan takaisin yhteiskuntaan – houkuttimena leffaliput ja lahjakortit. Yle 22.2.2016. Viitattu 2.4.2017. [Http://yle.fi/uutiset/3-8690278](http://yle.fi/uutiset/3-8690278)

Sund, R. 2005. Huono-osaisuus tiedollisena haasteena. Julkaisussa Toinen tieto – kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Toim. S. Hänninen, J. Karjalainen & T. Lahti. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 38–51.

Syrjäytyminen ja osallisuus. 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Internet-sivut. Viitattu 4.3.2017. [Https://www.thl.fi](https://www.thl.fi), Aiheet, Päätöksenteko, Talous ja palvelujärjestelmähyvinvointipolitiikka, Elinolot, Syrjäytyminen ja osallisuus.

Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Pro gradu-tutkielma. Yhteiskuntapolitiikka / Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteri ohjelma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 5.5.2016. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21271/URN_NBN_fi_jyu-200907071760.pdf

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Julkaisussa oSallisuuden jäljillä. Toim. A. Jämsén & A. Pyykkönen. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 34–49. Verkkojulkaisu. Viitattu 5.5.2016. <http://www.ielli.fi/laitaukset/2014/05/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

Tarvainen, S. & Vuorimaa, H. 2012. Messumatkailijat hotelliasiakkaina – Case: Sokos Hotel Paviljonki. Opinnäytetyö, AMK. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, matkailuala.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uud. p. Helsinki: Tammi.

Tuusa, M. & Ala-Kauhaluoma, M. 2014. Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:42. Viitattu 26.5.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125415/URN_ISBN_978-952-00-3545-7.pdf?sequence=1

Ulvinen, V.-M. 2012. Ymmärtävää sosiologiaa – fenomenologisen sosiologian näkökulma kokemuksen tutkimukseen. Julkaisussa Kokemuksen tutkimus III – Teoria, käytäntö, tutkija. Toim. L. Kiviniemi, K. Koivisto, T. Latomaa, M. Merilehto, P. Sandelin & T. Suorsa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 49–71.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yan, K. 2016. Inmates get free tattoo removal in exchange for committing to positive change. Huffington post 18.5.2016. Viitattu 18.8.2016. http://www.huffingtonpost.com/entry/lasd-tattoo-removal_us_573b664ae4b0aee7b8e7fce0

Liitteet

Liite 1. Tutkimuskutsu

Tutkimuskutsu

Hei!

Haluatko kertoa kokemuksistasi J-Napin Porkkana-hankkeen tapahtumiin osallistumisesta?

Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomiksi, ja teen opinnäytetyöni osallisuuden kokemuksista. Sinulla on mahdollisuus saada 20 euron arvoinen lahjakortti, kun osallistut n. 30–60 minuutin pituiseen haastatteluun lokakuussa. Haastattelut eivät vaadi ennakkovalmisteluita, pääasia että olet osallistunut vähintään yhteen Porkkana-hankkeen tapahtumaan.

Haastatteluun voit osallistua ilmoittautumalla omalle J-Napin työntekijällesi.

Haastattelu on täysin luottamuksellinen, ja osallistujien henkilöllisyys ei tule esiin missään tutkimuksenteon tai raportoinnin vaiheessa.

Tervetuloa mukaan!

Aurinkoisin terveisin

Heidi Vuorimaa

Sosionomiopiskelija

Liite 2. Haastattelulupa

HAASTATTELULUPA

Hei!

Olen Heidi Vuorimaa ja opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomiksi, ja teen opinnäytetyöni J-Napin Porkkana-hankkeen tapahtumien osallisuuden kokemuksista. Haastattelu on täysin luottamuksellinen, ja osallistujien henkilöllisyys ei tule esiin missään tutkimuksenteon tai raportoinnin vaiheessa. Haastattelut taltioidaan nauhurilla aineiston analysointia varten. Nauhoitteet säilytetään lukitulla tietokoneella ja tuhotaan analysoinnin jälkeen.

Pyydän lupaa haastatella sinua.

Ystävällisin terveisin

Heidi Vuorimaa

Annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen tutkimukselliseen tarkoitukseen

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 3. Haastattelurunko

Hei! Olen Heidi Vuorimaa ja opiskelen Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Suoritin harjoitteluni J-Napissa talvella 2016, ja nyt teen opinnäytetyöni Porkkana-hankkeeseen liittyen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia osallisuuden kokemuksia Porkkana-hankkeen tapahtumissa on ollut. Mukavaa, että olet ollut halukas osallistumaan haastatteluun. Ja kuten on luvattu, saat osallistumises-tasi palkkioksi 20 euron arvoisen lahjakortin.

Haastattelu tullaan nauhoittamaan analysointia varten. Nauhoitteet säilytetään lukollisella tietokoneella ja analysoinnin jälkeen tuhotaan. Julkaistussa opinnäytetyössä ei tule ilmi henkilöllisyytesi; tulokset kuvataan täysin anonyymisti ja tunnistamattomasti. Halutessasi haastattelu voidaan keskeyttää milloin haluat. Haastattelun kysymyksiin ei ole oikeita vastauksia, vaan toivon että kuvailet omia kokemuksiasi niin kuin ne ovat. Alkuun voisimme täyttää oheisen haastatteluluvan. Onko sinulla jotakin kysyttävää ennen kuin aloitamme?

- Mitä mielestäsi tarkoittaa käsite ”**osallisuus**”?
 - Äsken kuvailemasi perusteella, koetko olevasi osallinen?
 - Miten osallisuus näkyy elämässäsi?
- Entä mitä mielestäsi tarkoittaa ”**huono-osaisuus**”?
 - Äsken kuvailemasi perusteella, koetko olevasi huono-osainen?
 - Miten huono-osaisuus näkyy elämässäsi?
- Oletko kokenut **rankaisemista** sosiaalipalveluissa?
 - Missä ja miten? Mitä mieltä olet tällaisesta rankaisemisesta?
- Miten olet kokenut J-Napin Porkkana-hankkeen, jossa **palkitaan** rankaisemisen sijaan?

Tutkimus keskittyy nimenomaan Porkkana-hankkeen tapahtumiin, joita ovat olleet kaikki tapahtumat, jotka on listattu oheiseen tapahtumakalenteriin.

- Mihin oheisiin tapahtumiin osallistuit kesän aikana?
- Mikä tapahtuma niistä jäi sinulle päällimmäisenä mieleen? - Miksi?

Haastattelun aikana voisimme keskittyä tähän yhteen tapahtumaan, mikä on jäänyt sinulle parhaiten mieleen. Jos sinulla tulee joitakin muita merkityksellisiä kokemuksia mieleen muista tapahtumista, voit toki niitä tuoda esille halutessasi.

Tässä on sinulle katseltavaksi sarjakuva, jossa on kuvattuna pelkistetysti tapahtuman kulku. Tässä esimerkki-sarjakuvassa on kuvattuna huvipuistoon liittyvä tapahtuma, mutta kyseessä voisi olla mikä tahansa tapahtuma. Sarjakuvan avulla voi olla helpompaa hahmottaa tapahtumaan liittyvät eri tilanteet. Tarkoituksena on, että käymme jokaisen sarjakuvan kuvan erikseen läpi ja siihen liittyviä ajatuksia ja kokemuksia. Onko sinulla jotakin kysyttävää sarjakuvasta?

Tiedonsaanti:

- *Kuvaile, miten sait tiedon tapahtumasta?*
- *Mitä ajattelit ensi kerran, kun kuulit mahdollisuudestasi osallistua Porkkana-hankkeen tapahtumiin ilmaiseksi?*

Päätös osallistumisesta:

- *Mitkä tekijät vaikuttivat päätökseesi osallistua tapahtumaan?*
- *Mihin tapahtumaan osallistuit? Miksi valitsit kyseisen tapahtuman?*
- *Kysyttiinkö sinulta mikä aktiviteetti kiinnostaisi sinua? (Olisitko halunnut, että sinulta olisi kysytty? / Mikä aktiviteetti oli kyseessä?)*

Matkustaminen tapahtumaan:

- *Kuvaile, miten tapahtumaan matkustaminen meni?*
- *Minkälainen ilmapiiri oli menomatalla?*
- *Millaisia ennakko-odotuksia sinulla oli tapahtumasta?*
- *Miten sinut huomioitiin tapahtumaan saavuttuasi?*

Muiden osallistujien kohtaaminen:

- Keitä tapahtumassa oli mukana?
- Mitä ajattelit kohdatessasi muut tapahtumaan osallistujat?
- Juttelitko muiden osallistujien kanssa? Tunsitko heitä aikaisemmin?

Tapahtuman sisältö:

- Oletko ikinä aikaisemmin käynyt harrastamassa kyseistä aktiviteettia?
 - o Millaista se oli verrattaessa aiempaan kertaan? / Minkälaista oli päästä tekemään sitä ensi kertaa?
- Mikä oli mielestäsi tapahtuman kohokohta?
- Koitko olevasi osa ryhmää tapahtumassa? Mitkä asiat vaikuttivat tähän?
- Koitko itsesi osalliseksi tapahtumassa?
- Oliko sinulla mahdollisuus vaikuttaa tapahtuman kulkuun tai sisältöön? Olisitko halunnut vaikuttaa siihen? Millä tavalla?

Työntekijöiden läsnäolo:

- Juttelitko työntekijöiden kanssa? Mistä asioista juttelitte?
- Mitä ajattelit osallistumisesta vapaa-ajan toimintaan sosiaalipalvelun työntekijöiden kanssa?
 - o Mitä ajattelit työntekijöiden läsnäolon tarkoituksesta tai merkityksestä?
 - o Millainen tapahtuma olisi ollut ilman työntekijöiden läsnäoloa?

Tapahtuman päättyminen ja matkustus kotiin:

- Minkälainen tunnetila sinulla jäi päällimmäisenä mieleen tapahtumasta?
- Minkälainen ilmapiiri oli paluumatkalla?

Tapahtuman muistelu:

- Miten tapahtuman sisältö vastasi ennako-odotuksiasi?
- Kuvaile minkälainen merkitys tapahtumaan osallistumisella oli sinulle?
- Kerroitko osallistumisestasi läheillesi/kavereillesi? Mitä kerroit siitä?
- Jos sinulle tulisi uusi mahdollisuus osallistua samantyylliseen tapahtumaan uudelleen, osallistuisitko? Mikä tällainen tapahtuma voisi olla?
- Onko tapahtumien suunnittelussa tai kulussa jotakin kehitettävää osallisuuden näkökulmasta?

Onko sinulla jotakin lisättävää, jota haluaisit kertoa Porkkana-hankkeen kokemuksiisi liittyen?

Loppuun kysyisin vielä hieman **elämäntilanteestasi**.

- Minkä ikäinen olet?
- Kuvaile omin sanoin, miksi olet J-Napin asiakkaana?
- Kuvaile minkälainen sinun elämäntilanteesi on tällä hetkellä?
 - Mihin asioihin olet saanut apua? Mitkä asiat vaativat vielä työstämistä?

Onko sinulla jotakin kysyttävää tutkimukseen liittyen?

Kiitos paljon haastattelusta!

Liite 4. Tapahtumakalenteri

PORKKANAKALENTERI

Osana Porkkana – hankettamme toteutamme kertaryhmiä. Osallistuminen niihin on maksutonta. Ilmoittautua voit omalle työntekijällesi viimeiseen ilmoittautumispäivämäärään mennessä. Lisätietoja kuljetuksista ja aikatauluista saat työntekijältäsi.

HUHTIKUU

Mysteerihuone 26.4 klo 12 – 16.00

Ilmoittaudu viimeistään 12.4 mennessä omalle työntekijällesi

TOUKOKUU

Kesän aloittajaiset **Tivoli** (Hippos) 10.5 klo 13 – 15.00

Ilmoittaudu viimeistään 3.5 mennessä omalle työntekijällesi

KESÄKUU

Ratsastusta 1.6 klo 12 – 16.00

Ilmoittaudu viimeistään 24.5 mennessä omalle työntekijällesi

Matka **Särkänniemeen** Tampereelle 15.6

Ilmoittaudu viimeistään 1.6 mennessä omalle työntekijällesi

HEINÄKUU

Minigolf

Frisbegolf

Ilmoittaudu viimeistään 23.6 mennessä omalle työntekijällesi

ELOKUU

Kesäteatteri (Eurooppa Neljä / Laajavuori) 9.8 klo 19.00

Ilmoittaudu viimeistään 26.7 mennessä omalle työntekijällesi

Kesän päättäjäiset Varjolan tilalla 24.8 Ohjelmassa mm. ruokailua ja **koskenlaskua**

Ilmoittaudu viimeistään 10.8 mennessä omalle työntekijällesi

SYYSKUU

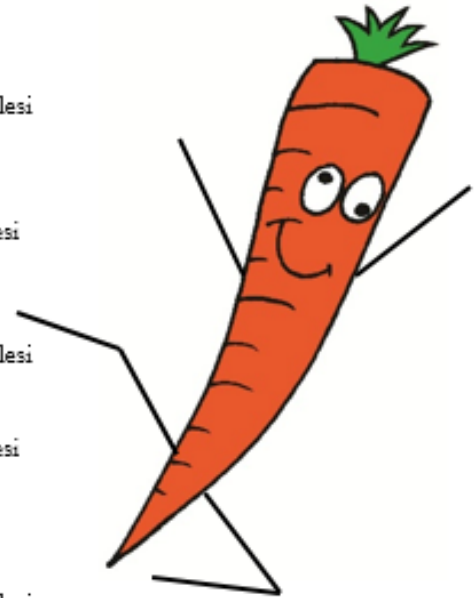
Lasersota (Megazone) 7.9 klo 12 – 14

Vankilaseikkailu (Prison Island) 7.9 klo 14 – 16

Ilmoittaudu viimeistään 24.8 mennessä omalle työntekijällesi

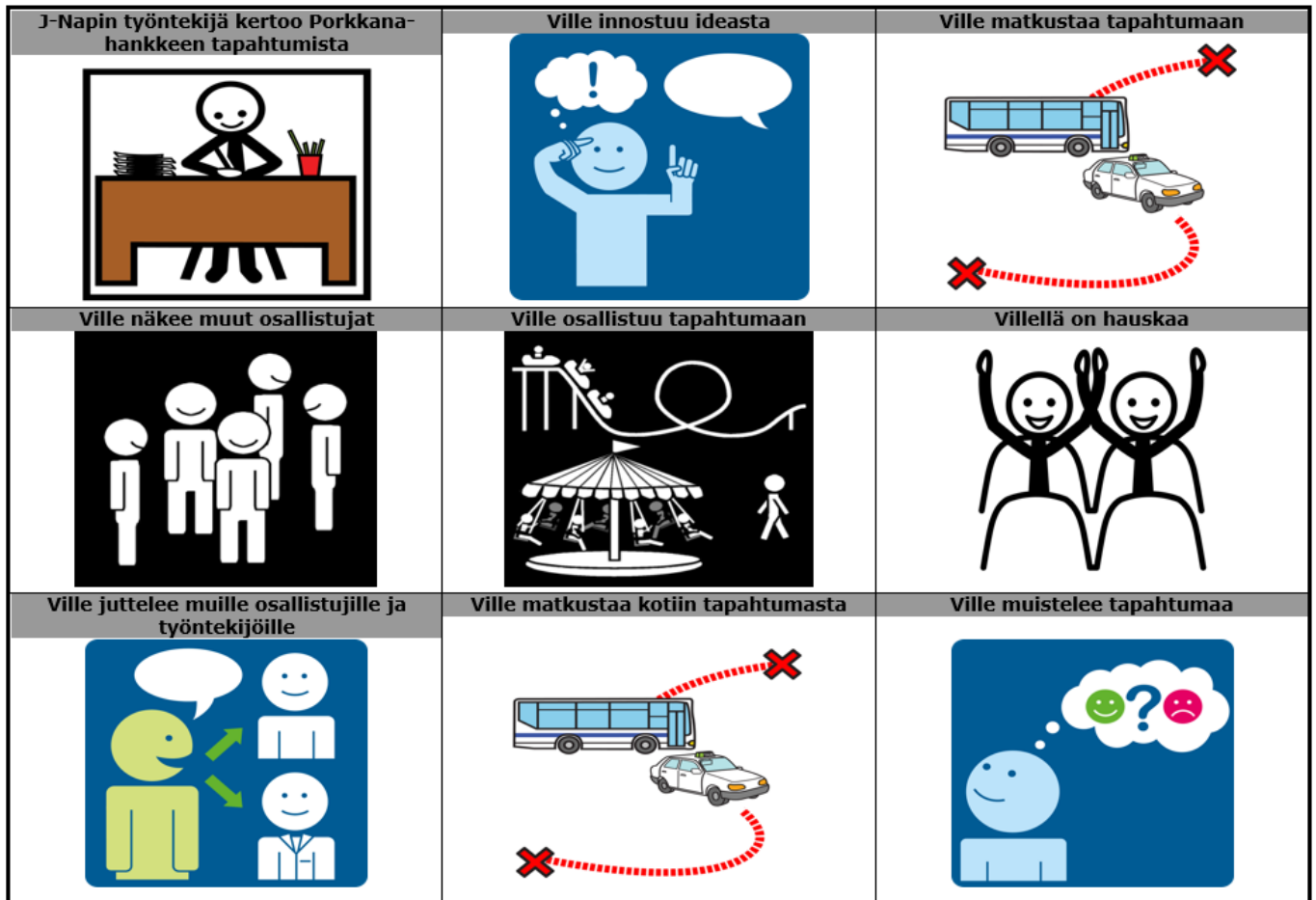
Karting (Jyväskylä Karting Center, Vaajakoski) 21.9 klo 12 – 16.00

Ilmoittaudu viimeistään 14.9 mennessä omalle työntekijällesi

TERVETULOA!

Liite 5. Sarjakuva

(Muokattu hyödyntäen Papunetin kuvapankin kuvia 2016.)